

SALVADOR CLARAMUNT I ANTONI RIERA

***BIBLIOGRAFIA DE MANUEL RIU I RIU***

▪ *Primera part: anys 1950 a 1982.*

a) TREBALLS D'INVESTIGACIÓ

1. *Manresa en 1765*. [Boletín del] «Centro Excursionista de la Comarca de Bages» (Manresa), núm. 60 (enero-febrero 1950), pp. 2-5.
2. *El Archivo de la Cofradía de Nuestra Señora dels Colls, conservado en el Museo Municipal de San Lorenzo de Morunys (prov. Lérida)*. «Biblioteconomia» (Barcelona), VII, núms. 27-28 (1950), pp. 147-153.
3. *Transhumància de la Vall de Lord a les comarques centrals de Catalunya*. En «Actas y Comunicaciones de la I Asamblea Intercomarcal de Investigadores del Penedès y Conca d'Odena» (Martorell, 1950), pp. 150-160, amb 1- làm. i 32 figs.
4. *La villa franca de Sant Llorenç dels Piteus y su antigua industria lanera*. «Pirineos» (Zaragoza), VI, núms. 17-18 (1950), pp. 535-547, 1 fig.
5. *Los monasterios del Estany y de Manresa*. [Boletín del] «Centro Excursionista de la Comarca de Bages» (Manresa), núm 65 (1950), pp. 1-4.
6. *Devoció mariana de la Vall de Lord*. «Vida» (Igualada), VI, núm. 66 (1951), pp. 12-14.
7. *Esquema metodológico para el estudio de los volúmenes de los archivos municipales*. «Boletín de la Biblioteca Museo Balaguer» (Villanueva y Geltrú), II (1954), pp. 84-96.
8. *Títol de ciutat imperial concedit a Reus* [Transcripció del text llatí de 1712 i traducció al català]. En apèndix al llibre de Celdoni Vilà: «Amor al rei» y a la Pàtria, publicat per Josep Iglésies. Centro de Cultura. Reus, 1954, pp. 149-155.

9. *El concejo bergadán y la festividad del Corpus*. «Berga» (Id.), I, núm. 8 (mayo 1955), pp. 4-5, 1 fig.
10. *Los Piquer de San Lorenzo de Morunys y el retablo de la Piedad, de Francesc Solibes de Bañolas*. «Cuadernos del Centro de Estudios Comarcales de Bañolas» (Bañolas), IV (1956), pp. 45-61, 2 lams.
11. *¿Monjes de Santes Creus en El Soler de Gramoneda?* «Santes Creus» (Tarragona), I, núm. 4 (1957), pp. 203-206, 2 figs.
12. *Historia del transporte colectivo en Barcelona, 1972-1959*. En col. amb A. DEL CASTILLO. Publics. de Tranvías de Barcelona, S.A. Barcelona, 1960. 240 pp., amb ils.
13. *De metodologia històrica: qüestions demogràfiques*. «Serra d'Or» (Montserrat), 2.<sup>a</sup> època, II, núm. 11 (1960), pp. 20-21.
14. *Santa Maria de Serrateix al segle XVIII: Notes d'economia monàstica*. «Serra d'Or» (Montserrat), 2.<sup>a</sup> època, II, núm. 5 (1960), pp. 24-25, 1 fig.
15. *Una fuente inédita de singular valor para el estudio del Castillo de San Fernando, en el siglo XIX*. «Canigó» (Figueras), VII, núm. 75 (1960), p. 9, 1 fig.
16. *Las comunidades religiosas del antiguo obispado de Urgel (siglos VIII al XVI)*. Resumen de Tesis Doctoral. Secretaría de Publicaciones. Universidad de Barcelona. Barcelona, 1961. 20 pp., 1 mapa.
17. *Sant Pere de Grau d'Escales*. «Montaña» (Barcelona), XIV, núm. 73 (1961), pp. 370-374, 2 figs.
18. *Formación de las zonas de pastos veraniegos del monasterio de Santes Creus en el Pirineo, durante el siglo XII*. Publicaciones del Archivo Bibliográfico. Santes Creus, 1962. 23 pp., 1 mapa. – El mateix treball reproduït a «Santes Creus», II (1961 /1962/), pp. 137-153, 1 mapa.
19. *Probables huellas de los primeros castillos de la Cataluña carolingia*. «San Jorge» (Barcelona), núm. 47 (1962), pp. 34-39, 10 ils.
20. *La ciudad /de Barcelona/ en los siglos XIX y XX*. «Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad» (Barcelona), II (1962), pp. 153-173.
21. *Notas documentales sobre la familia baronal de Ancies*. En «Documentos y Estudios, X». Instituto Municipal de Historia. Barcelona, 1962, p. 107-136, 3 cuadros genealógicos.
22. Amb A. DEL CASTILLO: *El poblado bergistano de Camp-Maurí*. «VIIº Congreso Nacional de Arqueología. Barcelona, 1961» (Zaragoza, 1962), pp. 426-431, 4 figs.
23. *De Granollers a Port-Bou en veintiu años: la intrincada historia del ferrocarril de Figueras (1857-1878)*. «Canigó» (Figueras), IX, núm. 99 (mayo 1962), pp. 6-8, 4 figs.
24. *La vida dels obrers a Barcelona cent anys enrere*. «El Llibre de Tothom». Edit. Alcides S.A. Barcelona, 1962. pp. 155-158.

25. *Problemas arqueológicos de la transición al mundo medieval. Orientaciones metodológicas*. «IIº Symposium de Prehistoria Peninsular, Barcelona 8-11 octubre 1962» (Barcelona, 1963), pp. 261-280.
26. y A. DEL CASTILLO: *Historia de la Asociación de Ingenieros Industriales de Barcelona (1863-1963)*. Publicación de la Asociación de Ingenieros Industriales. Barcelona, 1963. 253 pp. con ils.
27. y A. DEL CASTILLO: *Narciso Monturiol, inventor del submarino «Ictíneo» (1819-1885)*. Edición de la Mutua Metalúrgica de Seguros. Barcelona, 1963. 174 pp. ils.
28. *Testamento de Guillermo de Berguedà* [25 de abril de 1187, versión castellana]. «Ecos» (Berga), VIII, núm. 86 (abril 1963), p. 1; y núm. 87 (mayo 1963), p. 1.
29. *Aportación a la organización gremial de la industria textil catalana en el siglo XIV*. «VIIº Congreso de Historia de la Corona de Aragón, 1-6 octubre 1962» (Barcelona, 1964), vol. II, pp. 547-559.
30. *El monestir de Sant Cristòfol de Salinoves*. «Analecta Montserratensia» (= Homenatge Cardenal Albareda, II), X (Montserrat, 1964), pp. 177-189, 1 mapa.
31. *Revisión del problema adopcionista en la diócesis de Urgel*. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), I (1964), pp. 77-96.
32. y A. DEL CASTILLO: *Dos nuevos hipogeos en Villanueva y Geltrú*. «Chthonia» (Barcelona), III (1964), pp. 64-67.
33. *Una posible fuente para la estadística demográfica medieval: los «cartells» de cofradías de laicos*. En «Homenaje a Jaime Vicens Vives» (Universidad de Barcelona), I (1965), pp. 591-605.
34. *Charles Verlinden* [biobibliografía]. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), II (1965), pp. 631-635, 1 lám.
35. *Santa Maria de Montbenet. Notes documentals d'un antic monestir cistercenc de monges radicat a Berga*. En «Miscel·lànea Populetana» (Abadía de Poblet, 1966), pp. 107-153, 7 figs., 1 mapa i 2 quadres desplegable. El mateix treball fou publicat com a llibre en edició simultània del Museu Municipal de Berga.
36. *Charles Julian Bishko* [bibliografía]. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), III (1966), pp. 629-637, 1 lám.
37. *Una consuetud monàstica catalana de la fi del segle XVII*. «II Congrés Litúrgic de Montserrat» (Montserrat, 1967), vol. III (Secció d'Història), pp. 229-244.
38. *Solsonès*. «Geografía de Catalunya» (dirigida per Lluís Solé Sabarís) Editorial Aedos. Barcelona, 1967. Vol. II, fasc. 16, pp. 493-510, ils.
39. *Esquema metodològic per a l'estudi d'un monestir*. «I Col·loqui d'Història del Monaquisme Català» (Santes Creus, 1967), vol. I, pp. 309-323.
40. *Fuentes inéditas para la historia de las Alpujarras*. Archivo Parroquial de Busquístar. «Chronica Nova» (Granada), núm. 2 (1968), pp. 39-42.

41. *Philippe Wolff* [biobibliografia]. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), V (1968), pp. 687-707, 1 lám.
42. En col. con A. DEL CASTILLO y TERESA BASORA: *Guía del Museo Romántico Provincial* [de la Diputación de Barcelona] (*Sitges-Villanueva y Geltrú*). Diputación Provincial de Barcelona. Barcelona, 1968. 266 pp. con 52 ils.
43. En col. con A. DEL CASTILLO y TERESA BASORA: *Guía abreviada del Museo Romántico Provincial*. Diputación Provincial de Barcelona. Barcelona, 1968. 131 pp. con 36 figs.
44. *El privilegi reial major del monestir de Santes Creus*. «Santes Creus», IV, núm. 32 (1970), pp. 157-175.
45. En col. con M. SEGRET RIU: *Una villa señorial catalana en el siglo XV: Sant Llorenç de Morunys*. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), VI (1969 /1971/), pp. 345-409, 1 fig., 2 mapas.
46. *Les activitats d'un notari de muntanya al segle XV*. «Estudis d'Història Medieval» (= Homenatge Ferran Soldevila), IV (Barcelona, 1971), pp. 87-110.
47. *Campaña de excavaciones en el ámbito del antiguo monasterio de Sant Llorenç de Morunys (Lérida)*, «Noticiario Arqueológico Hispánico» (Madrid), XVI (1971), pp. 455-513, 27 figs. 12 láms.
48. *El monaquismo en Cataluña en el siglo XIV*. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), VII (1970-1971), pp. 593-613. El mateix treball a «I Simposio de Historia Medieval, 1969. La Historia Hispánica del siglo XIV» C.S.I.C. Madrid-Barcelona, 1973, pp. 593-613.
49. *El taller de ceràmica medieval de Santa Creu d'Ollers*. «Boletín Arqueológico» (Estudis dedicats a la memòria de mossèn Joan Serra i Vilaró) (Tarragona), Epoca IV, núms. 113-120 (1971-1972), pp. 253-268, 8 figs.
50. *El manso de «la Creu de Pedra», en Castelltort (Lérida)*. «Noticiario Arqueológico Hispánico. Arqueologia, I» (Madrid, 1972), pp. 181-196, con 3 figs. + 4 láms. con 9 fotos.
51. *Cuevas-eremitorios y basílicas rupestres en Andalucía Oriental*. «Actas del VIIIº Congreso Internacional de Arqueología Cristiana» (Barcelona-Roma, 1972), pp. 431-443, + 10 figs.
52. *La ayuda a los pobres en la Barcelona medieval: el «Plat dels Pobres Vergonyants» de la parroquia de Santa Maria del Mar*. En «A pobreza e a assistência aos pobres na Península Ibérica durante a Idade Média. Actas das 1as. Jornadas Luso-Espanholas de História Medieval, Lisboa, 25-30 setembro 1972» (Lisboa, 1973 /1974/), pp. 783-811.
53. *Aspectes socioeconòmics de la història monàstica. Notes metodològiques*. «II Col·loqui d'Història del Monaquisme Català, Sant Joan de les Abadesses, 1972» (Abadia de Poblet, 1973), vol. I, pp. 27-50.

54. *Poblados mozárabes de al-Andalus. Hipótesis para su estudio: el ejemplo de Busquistar*. «Cuadernos de Estudios Medievales» (Granada), II-III (1974-1975), pp. 336, + 4 figs. y 6 fotos.
55. *Estaciones medievales en el término municipal de Saldes (prov. Barcelona)*. «Arqueología» (Madrid), III (1975), pp. 272-290, con 12 filas. + 14 láms.
56. *Cristianos, judíos y sarracenos en la sociedad hispana bajomedieval*. En «Miscelánea de estudios dedicados al Prof. Antonio Marín Ocete» (Universidad de Granada). Granada, 1974. pp. 921-931.
57. *El adopcionismo: una herejía cristológica en la España islamizada*. Apéndice en la edición española del vol. VI de la «Historia de la Iglesia» de FLICHE-MARTIN, «Los Carolingios» de E. AMANN. Edicep. Valencia, 1975. pp. 519-535.
58. *Sant Sebastià del Sull. La historia, la arquitectura*. En «Les esglésies romàniques catalanes de planta circular i triangular» de JORDI VIGUÉ. Eds. Artestudi. Barcelona, 1975, pp. 262-282, 3 plantes i 12 fotos.
59. *El mundo mediterráneo en torno al año 1300*. «XIV Congreso Internacional de Ciencias Históricas» (San Francisco, California, 1975), 16 pp. amb 84 notes.
60. *Les «ordinacions» de la vila de Sant Llorenç de Morunys*. «Miscel·lània Pau Vila». Eds. Montblanch. Granollers-Barcelona, 1975 [1976], pp. 349-373.
61. *Excavaciones en el poblado medieval de Caulers (Mun. Caldes de Malavella, prov. Gerona)*. «Excavaciones Arqueológicas en España» (Madrid), núm. 88 (1976), 82 pp. con 28 figs., + 16 láms. con 30 fotos.
62. *Miguel Gual Camarena (1916-1974) y la historia del reino de Valencia*. «Índice Histórico Español» (Barcelona), núm. 72 (Prólogo de 1976), 8 pp. + 1 foto.
63. *El habitat en Catalunya en la Alta Edad Media*. «Atti del I Colloquio Internazionale di Archeologia Medievale, 1974» (Palermo, 1976), vol. I, pp. 284-290, + 7 fotos y 5 figs.
64. *Algunas formas completas de la cerámica gris catalana (siglos XI-XIII)*. «Atti del I Colloquio Internazionale di Archeologia Medievale. Palermo-Erice, 1974» (Palermo, 1976), vol. II, pp. 542-547, + 5 figs.
65. *Posesiones del monasterio de Sant Joan de les Abadesses en el obispado de Urgell*. «Homenaje a Santiago Sobrequés» (Girona, 1974-1975 /1976/), pp. 445-453.
66. *La vida cultural en Catalunya desde fines del siglo IX a mediados del XI*. Apéndice en la edición española del vol. XII de la «Historia de la Iglesia» de FLICHE-MARTIN, «La Iglesia Medieval» por G. LE BRAS. Edicep. Valencia, 1976, pp. 643-656.
67. *La documentación del siglo XIII conservada en el Archivo de la Basílica de Santa María del Mar (Barcelona)*. «X Congreso de Historia de la Corona de Aragón. Sumario de Comunicaciones, 20-25 septiembre 1976, Zaragoza». Zaragoza, 1976, p. 44.

- 68- *Aportación de la arqueología al estudio de los mozárabes de al-Andalus*. En «Tres estudios de Historia Andaluza». Publicaciones del Monte de Piedad y Caja de Ahorros de Córdoba, 1977, pp. 85-112, 8 figs.
69. *El monasterio de Santa María de Labaix o Lavaix*. «Homenaje a fray Justo Pérez de Urbel» (Abadía de Silos, 1977), tomo II, pp. 455-482, 1 mapa.
70. *El monasterio de Santa María de Alaón y su patrimonio en el siglo IX*. «Homenaje a don José Maria Lacarra de Miguel en su jubilación del profesorado». Estudios Medievales, I. Zaragoza, 1977, pp. 63-85, 3 figs.
71. *Els capbreus, font important per a la història sòcio-econòmica dels senyorius laics i eclesiàstics: dos exemples del segle XVII referents al monestir de Santa Maria de Montbenet*. «Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos» (= Homenaje José María Madurell), V (Barcelona, 1977), pp. 103-128.
72. *La arqueología medieval en España*. Apéndice al «Manual de Arqueología Medieval» de M. DE BOÛARD. Editoriales Teide/ Base. Barcelona, 1977, pp. 375-490, 3 figs.
73. *La feudalització del camp català*. «II Curs d'Història de Catalunya (Novembre-desembre 1977). Estructura social i econòmica del camp català». Institut Municipal d'Història. Barcelona, 1978, pp. 29-46.
74. *III. Primera campaña de excavaciones en el cerro de Marmuyas y prospecciones previas en la zona de los Montes de Málaga*. «Actas I Congreso de Historia de Andalucía, Diciembre 1976». «Andalucía Medieval, Tomo I». Publicaciones del Monte de Piedad y Caja de Ahorros de Córdoba, 1978, pp. 115-118.
75. *Monasterio de Sant Sebastià del Sull, Saldes (Barcelona), Julio 1973*. «Arqueología» (Madrid), V (1977 /1978/), pp. 367-374, 4 fotos y 1 plano.
76. *Banking and Society in Late Medieval and Early Modern Aragon*. «The Dawn of Modern Banking». Center for Medieval and Renaissance Studies, University of California, Los Angeles. Yale University Press. New Haven and London, 1979, pp. 131-167.
77. *Els primers eremitoris mossàrabs de Catalunya*. «Fonaments» (Barcelona), núm. 1 (1978 /1979/), pp. 111-117, 2 figs. 1 lám.
78. *Nuevos datos sobre el comercio mediterráneo catalano-aragonés: el comercio prohibido con el Oriente Islámico*. «Segundo Congreso Internacional de Estudios sobre las culturas del Mediterráneo Occidental» (Trabajos leídos en Barcelona, 29 sept. 4 oct. 1975). Barcelona, 1978, pp. 315-328.
79. *Les rendes dels monestirs i de les canòniques del bisbat d'Urgell a la fi del segle XIII*. «Urgellia» (La Seu d'Urgell), I (1978 / 1979), pp. 267-290, 1 mapa.
80. *Repercussió del Cisma a les comunitats religioses del bisbat d'Urgell*. Resums dels estudis. Jornades sobre el Cisma d'Occident. Barcelona-Peníscola, 19-21 abril 1979, p. 15.
81. *In Memoriam. Alberto del Castillo Yurrita (1899-1976)*. En « El Cardenal Albornoz y el Colegio de España, VI» (Studia Albornotiana, XXXVII). Publicaciones del Colegio de España. Bolonia, 1979, pp. 721-742.

82. *Cartes privades del segle XV a l'Arxiu de Santa Maria del Mar*. «Miscel·lània Aramon i Serra. Estudis de llengua i literatura catalanes oferts a R. Aramon i Serra en el seu setantè aniversari». Eds. Curial. Barcelona, 1979. Vol. I, pp. 501-505.
83. *Els forns medievals de ceràmica grisa a Catalunya*. «Quaderns d'Estudis Medievals» (Barcelona), núm. 1 (1980), pp. 56-59, 7 figs.
84. Con A. ARRIBAS: *La necrópolis y poblado de La Torrecilla (Pantano de los Bermejales, provincia de Granada)*. I: Estudio arqueológico. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), IX (1974-1979 /1980/), pp. 1740, con 5 figs. y 16 fotos.
85. *Ferran Soldevila (1894-1971)*. /necrologia/. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), IX (1974-1979 / 1980/), pp. 211-256, 1 mapa.
86. *La canònica de Santa Maria de Solsona. Precedents medievals d'un bisbat modern*. «Urgellia» (La Seu d'Urgell), II (1979 / 1980), pp. 211-256, 1 mapa.
87. *Eufemià Fort i Cogul i el monaquisme català*. «Santes Creus», VI, núm. 49 (1979 /1980/), pp. 87-91.
88. *Lucerna medieval procedente de la Alpujarra (Minas del Conjuro)*. «Cuadernos de Estudios Medievales» (Granada), IV-V (1979 /1980/), pp. 287-289, 2 figs., 1 lám. con 2 fotos.
89. *Apuntes comentados de un viaje arqueológico por tierras de la Castilla medieval*. «En la España Medieval» (Homenaje Julio González). Universidad Complutense de Madrid. Madrid, 1981, pp. 399-422, 13 figs.
90. *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval*. Volumen misceláneo de estudios y documentos. Dirección y presentación del mismo. CSIC. Departamento de. Estudios Medievales Barcelona, 1980. 390 pp., 3 gráfs.
91. Con J. PINTÓ: *La documentación de la primera mitad del siglo XIV conservada en el Archivo de la Basílica de Santa María del Mar (Barcelona)*. En «La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval», I (Barcelona, 1980), pp. 205-294.
92. *Nota al crani i mandíbula del Sull*. «Quaderns d'Estudis Medievals» (Barcelona), II, núm. 3 (1981), p. 140.
93. *A propòsit dels topònims Barcedana i Llimiana*. «Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior» (Barcelona), III (1981), pp. 7-10.
94. Amb A. BASTARDES: *El Martyrium de Sant Eudald a Sorba*. Publicacions de la Delegació Diocesana de Mitjans de Comunicació Social, Solsona. Tàrraga, 1981. 34 pp. amb 5 fotos i 1 plànol.
95. *Estado actual de las investigaciones sobre las cerámicas catalanas de los siglos IX al XIV*. En «La Céramique médiévale en Méditerranée occidentale, Xe-XVe siècles. Valbonne, 11-14 septembre 1978». Editions du Centre National de la Recherche Scientifique (Colloques Internationaux du CNRS, n.º 584). Paris, 1980, pp. 385-395, 8 figs.

96. *Hipòtesi entorn dels orígens del feudalisme a Catalunya*. «Quaderns d'Estudis Medievals» (Barcelona), any II, vol. I, núm. 4 (1981), pp. 195-208, amb 10 figs.
97. *Eufemià Fort, historiador de Santes Creus i del monaquisme català*. «Santes Creus», VI, núm. 51 (1980), pp. 133-141.
98. *El pretès pectoral de l'abat-bisbe Oliba*. «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia» (Barcelona), I (1980), pp. 265-271, 3 figs.
99. *El redreç del comerç català a l'Alta Edat Mitjana*. «Quaderns d'Història Econòmica de Catalunya (IV Curs d'Història de Catalunya. El Comerç en el marc econòmic de Catalunya)» (Barcelona), XXI (octubre 1980), pp. 55-72. Altra edició en el volum del Curs, Institut Municipal d'Història. Barcelona, 1980.
100. *Una font polonesa per a l'estudi del terratrèmol de 1427*. «Anales del Instituto de Estudios Gerundenses (= Homenatge Lluís Batlle i Prats)» (Girona), XXV, núm. 1 (1979-1980 /1981/), pp. 357-362.
101. *L'enterrament núm. 66 de Sant Sebastià del Sull i la seva peça de ceràmica grisa*. «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia» (Barcelona), 11 (1981), pp. 213-219, 6 figs.
102. *Excavacions arqueològiques a Santa Maria de Sorba*. «Quaderns d'Estudis Medievals» (Barcelona), II, núm. 6 (1981), pp. 323-344, 30 ils.
103. *La documentación del siglo XIII conservada en el Archivo de la Basílica de Santa María del Mar (Barcelona)*. «Xº Congreso de Historia de la Corona de Aragón. Jaime I y su época. Zaragoza, 1976». Zaragoza, 1982. Vol. «Comunicaciones 3, 4 y 5», pp. 591-606.
104. *Breve alegato en pro de la Arqueología Medieval Andaluza*. «Estudios de Historia y de Arqueología Medievales» (Universidad de Cádiz), I (1981 / 1982), pp. 101-109, 4 figs.
105. *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval*. Volumen misceláneo de estudios y documentos. Volumen segundo. Dirección y presentación del mismo. CSIC. Instituto de Geografía, Etnografía e Historia. Unidad de Investigación en Historia Medieval. Barcelona, 1982. 414 pp., 5 mapas, 1 plano, 1 gráfica y 33 fotos.
106. Con J. PINTÓ: *Pergaminos de la segunda mitad del siglo XIV conservados en el Archivo de la Basílica de Santa María del Mar (Barcelona)*. Seriel I, Años 1350-1380. En «La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña Medieval» (Barcelona, 1982), vol. II, pp. 95-151.
107. *Diplomatari del monestir de Sant Llorenç de Morunys (971-1613)*. «Urgellia» (La Seu d'Urgell), IV (1981 /1982/), pp. 187-259, amb 2 mapes.
108. *Consideraciones sobre la cuarta campaña arqueológica realizada en 1979 en el Cerro de Marmuyas (Montes de Málaga)*. «Al-Qantara» (Madrid), vol. II, fascs. 1 y 2 (1981 /1982/), pp. 429-448 + 11 fotos y 1 fig.
109. *El reliquiari de Sant Eudald de Ripoll*. «Quaderns d'Estudis Medievals» (Barcelona), any III, vol. I, núm. 7 (març 1982), pp. 385-389, 10 fotos.

## b) OBRES DE SÍNTESE I PEDAGÒGIQUES (INCLUIDES TRADUCCIONS, ADAPTACIONS, PRESENTACIONS D'OBRES ESTRANGERES)

- 110 «La Humanidad a través de los tiempos. Síntesis ilustrada de la civilización mundial», de MAX SAVELLE. Direcció de la traducció i adaptació castellanes. Editorial Praxis/ Edit. Marín. Barcelona, 1959. 4 vols. amb ils. Segona edició sense modificacions: Barcelona, 1961. 4 vols.
111. *La Edad Media*. En «Historia Universal» en col·laboració amb E. RIPOLL i J. REGLÀ. Editorial De Gassó Hnos. Barcelona, <sup>1</sup>1957, pp. 125-305. Segona edició: Barcelona, <sup>2</sup>1959, pp. 121-298.
- 112 *Vida y costumbres en la Edad Media* [La vida, las costumbres y el amor en la Edad Media]. Editorial De Gassó Hnos. Barcelona, 1959. 412 pp., 20 làms.
- 113 *Un segle de vida catalana, 1814-1930*. Obra col·lectiva dirigida per Ferran Soldevila. Membre del Comitè de Redacció i director dels capítols d'economia, redactor dels epígrafs d'història de la indústria, de la banca, rutes i serveis públics. Editorial Alcides. Barcelona, 1961. 2 vols. Vol. I: cap. IV, pp. 200-201, 205, 208, 210-213, 214-215; 480-482, 489-490, 494, 497-500, 503-512; vol. II: cap. IV, pp. 818-819, 819-821, 822-823; 824-828, 1.302-1.303 i 1.311-1.315.
- 114- «La Edad Media» de E. PERROY, Vol. III de la «Historia General de las Civilizaciones» dirigida per M. CROUZET. Edicions Destino. Barcelona, 1961. Afegits a les pp. 29-31, 118-119, 172-173, 196, 273-274, 292-293, 408-410, 539-542 i altres, i revisió general de la traducció. S'han publicat altres sis edicions, sense novetats.
- 115 *L'erudició*. «Libre de l'any 1963». Editorial Alcides. Barcelona, 1964, pp. 157-164.
- 116.-*Crònica cultural de les comarques del Principat*. «Llibre de l'any 1963». Editorial Alcides. Barcelona, 1964, pp. 176-181.
- 117.-Con C. CID: *Historia de las Religiones*. Editorial Sopena (Biblioteca Hispania). Barcelona <sup>1</sup>1965, pp. 336-539. Segona edició: Barcelona, <sup>2</sup>1967. Sense novetats.
118. «Historia del Mundo en la Edad Media» de C. W. PREVITÉ-ORTON. Prólogo a la edición española y dirección de la traducción. Editorial Ramón Sopena. Barcelona, 1967. 3 vols. Prólogo en vol. I, pp. 21-27.
- 119.-*Los avances y retrocesos de la Edad Media*. En «Geografía física, económica, histórica», vol. II de «La Tierra y sus límites». Editorial Salvat. Barcelona-Pamplona, 1967. Fascs. 31 a 36, pp. 241-282, amb ils. Es publicà una segona edició en un volum de butxaca, sense modificacions dels autors.
- 120- *Historia del Cristianismo*. Editorial Ramón Sopena (Colección Antorcha). Barcelona, 1967. 192 pp. amb ils.
121. «*Nueva Historia Universal Marín*». Introducción general y revisión. Editorial Marín. Barcelona, 1968-1969. 6 tomos.

122. *Edad Media* en colaboración con P. HERNÁNDEZ PRATS, en «Historia de España» de Editorial Marín. Barcelona, 1975. Vol. I, pp. 83-201.
123. *Lecciones de Historia Medieval*. Editorial Teide y Departamento de Historia Medieval de la Universidad de Granada. Barcelona, <sup>1</sup>1969. VIII + 533 pp. Renovada des de la segona edició: Barcelona, <sup>2</sup>1971. 686 pp. amb bibliografia. Sis edicions actualitzades, fins el 1979.
124. *La Alta Edad Media europea y La Baja Edad Media europea*, en «Enciclopedia Temática Planeta, Historia Antigua y Medieval», Editorial Planeta. Barcelona, 1975, pp. 192-285, amb ils., mapes i gràfs.
125. *Textos comentados de época medieval. Siglos V al XII*. En colab. con C. BATLLE, J. F. CABESTANY, S. CLARAMUNT, J. M.<sup>a</sup> SALRACH y M. SÁNCHEZ. Editorial Teide. Barcelona, 1975. 77 pp. amb ils. Segona edició amb correccions, en curs.
126. *Edad Media*. En «Historia de España» de Carroggio S.A. de Ediciones. Barcelona, 1976 /1977/. Vol. II, 334 pp. amb ils. i 20 mapes. En colab. amb C. BATLLE, J. M.<sup>a</sup> SALRACH y M. SÁNCHEZ.
127. *La feudalización de la sociedad, 409 / 1491*. Difusora Internacional S.A. (Temporama de la Historia, vol. 2). Barcelona, 1978. 297 pp. amb cronologies, mapes i ils. Redacció de l'esquema, pròleg, 17 capítols i bibliografia. En colab. amb J. VERNET, S. ALCOLEA, J. SOBREQÜÉS.
128. *Historia del mundo en la Edad Media* de C. W. PREVITÉ-ORTON. Editorial Ramón Sopena. Barcelona, <sup>2</sup>1978. 2 vols. /876 pp./.. Direcció i revisió de la traducció, amb redacció de dos pròlegs nous per aquesta edició.
129. Amb DOLORS BRAMÓN: *L'impacte musulmà a les terres catalanes*. A «Història de Catalunya. Salvat» Editorial Salvat. Barcelona, 1979. Vol. 1, fasc. 59, pp. 270-280. Redacció dels epígrafs: *La presencia de l'Islam i la desintegració de l'Església visigoda i El poblament indígena*.
130. «Historia de Catalunya. Salvat». Volum II: anys 756-1213. Editorial Salvat. Barcelona, 1979. Coordinació del volum, redacció de la presentació i dels capítols: *Hàbitat, tècniques i economia rural* (fascicles 67 i 68, pp. 158-166) i *Activitats financeres i moneda* (fascicle 71, pp. 224-229). *Bibliografia Vol. II: Edat Mitjana* (fascicle 91, pp. 323-325).
131. *Sant Llorenç de Morunys* «Gran Enciclopèdia Catalana» (Barcelona, 1979), vol. XIII, pp. 261-262.
132. *Solsonès, el l'comarca*. «Gran Enciclopèdia Catalana» (Barcelona, 1979), vol. XIII, pp. 753-755.
133. *Bann, II: Iberische Halbinsel*. «Lexikon des Mittelalters». Artemis Verlag. München, 1980. Cols. 1411-1412.
134. *Europa. Siglos XI al XV*. «Historia Universal. Salvat». Editorial Salvat. Barcelona, 1980. Volum IV, 20 fascs., 400 pp. Codirecció científica del volum amb M. SÁNCHEZ.

135. *Die iberische Halbinsel im Frühmittelalter*. I: *Das germanische Spanien*. II. *Der Islam*. En «Handbuch der Europäischen Witschafts und Sozialgeschichte» (Herausgegeben von H. KELLENBENZ). Klett-Cotta Eds. Stuttgart, 1980. Vol. II, pp. 327-349.
136. *Atlas de Historia Medieval* en colab. con S. CLARAMUNT, C. TORRES, C. A. TREPAT. Aymà S.A. Ed. / Edit. Serpa (Cuadernos Cartográficos). Barcelona, 1980. XVI + 75 pp. con 105 mapas, 8 planos y 2 gráficos.

### c) PRÒLEGS I PRESENTACIONS

No s'inclouen els ja esmentats a l'epígraf anterior.

137. *Presentación* de «Historia y Crítica. Introducción a la metodología histórica» de PIERRE SALMON. Editorial Teide. Barcelona, 1972, pp. 5-10.
138. *Prólogo* de «El antiguo reino Nazarí de Granada (1232-1340)» de C. TORRES DELGADO. Ediciones Anel. Granada, 1974, pp. 7-12.
139. *Pròleg* a «Les barcelonines a les darrerries de l'Edat Mitjana (1370-1410)» de TERESA-MARIA VINYOLES. Fundació Salvador Vives Casajoana. Barcelona, 1976, pp. 7-9.
140. *Presentació* de «Preliminars de la història de Santa Perpètua de Mogoda i Santiga» de FERMÍ VINYALS I ROVIRA. Santa Perpètua de Mogoda, 1978, pp. 9-12.
141. *Pròleg* a «El Berguedà» de JORDI VIGUÉ i ALBERT BASTARDES. Artes-tudi Edicions (Monuments de la Catalunya Romànica, 1). Barcelona, 1978, pp. 13-21.
142. *Pròleg* a «Escriptors jesuïtes de Catalunya. Bibliografia 1931-1976». Facultat de Filosofia i Teologia St. Francesc de Borja. Sant Cugat del Vallès-Barcelona, 1979, pp. V-IX.
143. *Presentación* del «Corpus Medievale Cordubense» (vol. I: 1106-1255) de MANUEL NIETO CUMPLIDO. Publicaciones del Monte de Piedad y Caja de Ahorros de Córdoba. Córdoba, 1980, pp. 9-12.
144. *Presentació* a «Els davallaments romànics a Catalunya» de RAFAEL BASTARDES. Artestudi Edicions (Art romànic, núm. 13). Barcelona, 1980, pp. 9-14.
145. *Presentació des del Solsonès* a la «Exposició de Fotografies dels Monuments de la Comarca, organitzada per la Comissió per a la Salvaguarda de l'Arquitectura Romànica del Pirineu Català.» Ajuntament de Solsona, 1981, p. 3.
146. *Pròleg* a «Solsona en les guerres del segle XIX a Catalunya» del Dr. ANTONI LLORENS. Fundació Salvador Vives Casajoana. Barcelona, 1981, pp. 5-9.

## d) PROGRAMES D'ASSIGNATURES UNIVERSITÀRIES

147. *Programa de Historia de la Iglesia*. Universidad de Barcelona. Barcelona, 1957-1958. 4 pp. multicopiado.
148. *Programa de Fuentes y Bibliografía Medieval*. Universidad de Barcelona. Barcelona, 1957-1958. 8 pp. multicopiado.
149. *Programa de Historia Medieval Universal (Alta Edad Media) (B-59)*. Curso 1974. Facultad de Filosofía y Letras. Universidad de Barcelona. Barcelona, 1974. 18 pp.
150. *Programa de Historia Medieval Universal (A-15)*. Facultad de Filosofía y Letras. Universidad de Barcelona. Barcelona, 1974. 14 pp.
151. *Programa de Historia de la Iglesia Medieval (B-63)*. Facultad de Filosofía y Letras. Universidad de Barcelona. Barcelona, 1974. 9 pp.
152. *Programa d'Història Medieval Universal*. 227. Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1981. 7 pp.
153. *Programa de Historia de la Iglesia Medieval*. 485. Facultad de Geografía e Historia. Departamento de Historia Medieval. Universidad de Barcelona. Barcelona, 1981. 4 pp.

## e) TREBALLS DE VULGARITZACIÓ

154. *Un «platillo volante» en Serrateix, siete siglos atrás*. «Manresa», año IX, núm. 1153 (25 abril 1950), p. 2.
155. *Guía provisional del Valle de Lord*. Patronato Vall de Lord. San Lorenzo de Morunys, 1950. 12 pp., 2 figs., 1 mapa.
156. *Segovia y Manresa*. [Boletín del] «Centro Excursionista de la Comarca del Bages» (Manresa), núm. 64 (1950), pp. 5-6.
157. *Manresanos, manresenses y minorisenses*. «Manresa», IX, núm. 1203 (19 septiembre 1950), p. 1.
158. *Las comarcas: Solsona*. «Bages» (Manresa), I, núm. 9 (1953), pp. 11-12, 2 figs.
159. *El pequeño Museo del Valle de Lord, en San Lorenzo de Morunys, milagro del entusiasmo*. «Bages» (Manresa), II, núm. 21 (1954), pp. 13-14, 1 fig.
160. *El excursionismo y la cultura comarcal*. «Montaña» (CEC, Barcelona), X, núm. 50 (1957), pp. 340-341.
161. *La Toponimia y sus problemas*. «Bages» (Manresa), VI, núm. 59 (1958), p. 7.
162. *Mare de Déu de Cogul*. Col. de Goigs «Santa Eulàlia», núm. 21. Barcelona, 1958. 1 fulla. Notícia històrica de l'ermita.
163. *Santa Creu d'Ollers*. Col. de Goigs «Santa Eulàlia», núm. 28. Barcelona, 1959. 1 fulla. Notícia històrica de l'ermita.
164. *Nuestra Señora de la Merced, estrella de la Ciudad Condal*. «Informaciones» (Madrid), XXXIV, núm. 10831 (24 septiembre 1959), pp. 6 y 10, 1 fig.

165. *Juan Maragall, periodista*. «Canigó» (Figueras), VII, núm. 84 (1961), p. 11, 2 figs.
166. *Descripciones medievales de Belén (debidas a peregrinos españoles)* «Canigó» (Figueras), VIII, núm. 94 (1961), pp. 5-7.
167. *Un español del siglo V narra, interpreta y valora el Nacimiento de Cristo (Paulo Orosio)*. «Canigó» (Figueras), IX, núm. 106 (1162), p. 15.
168. *Crónica cultural de les comarques del Principat*. «Llibre de l'any 1962». Edit. Alcides. Barcelona, 1963, pp. 140-144.
169. *L'erudició*. «Llibre de l'any 1962». Edit. Alcides. Barcelona, 1963, pp. 97-103.
170. *La Patum de Berga*. Ayuntamiento de la Ciudad de Berga. Berga, <sup>1</sup>1962. 24 pp. Segona edició: Berga, <sup>2</sup>1963. 24 pp. Reeditada per tercera vegada a «Gamma» (Caja de Ahorros de Tarrasa), Tarrasa, 1973, núm. 43, pp. 13-19.
171. *Una cocina romántica catalana*. «Canigó» (Figueras), X, núm. 118 (diciembre 1963), p. 37, 1 fig.
172. *Guía de Barcelona. Monumentos y panorámicas*. Rima. Oficinas de Información y Turismo. Tipografía Montserrat. Barcelona, 1964. Plano desdoblable. Edicions en castellà, anglès, francès, alemany i italià.
173. *Sant Cerni del Grau (Vilamantells. Guixers)*. Col. de Goigs «Santa Eulàlia», núm. 47. Barcelona, 1968. 1 fulla. Notícia històrica de l'ermita.
174. *El investigador y maestro de investigadores*. [En el décimo aniversario de la muerte de Vicens Vives]. «Diario de Barcelona», 28 de junio de 1970, p. 22.
175. *Berga en el segle XVII*. Calendari 1971. Berga, 1971. 12 fulls.
176. *Notícia històrica de la Valldarques i de Santa Maria de Remolins*. Col·lecció de Goigs «Santa Eulàlia», núm. 70. Barcelona, 1971, pp. 2-3, 2 figs. Notícia històrica que acompanya els «Goigs a llaor de Santa Maria de Remolins».
177. *La obra religiosa y eclesiástica de Oliba*. «Destino» /número dedicado al «Milenario del Abad Oliba»/ (Barcelona), núm. 1772 (18 septiembre 1971), pp. 22-23, 1 fig.
178. *Infatigable investigador* [Homenaje a Ferran Soldevila] «La Vanguardia Española» (Barcelona), domingo 9 de mayo de 1971, p. 33.
179. *Jaime I y su «Libre dels Feyts»*. *Un testimonio excepcional de nuestro siglo XIII*. «La Vanguardia Española» (Barcelona), jueves 4 de enero de 1973, p. 47.
180. *Berga en el segle XVIII*. Calendari 1974. Cosp. Berga, 1974. 12 fulls.
181. *Castell i monestir de Mur*. *Notícia històrica*. Col·lecció de Goigs «Santa Eulàlia», núm. 92. Barcelona, 1975, pp. 34, 2 figs.
182. *III Col·loqui d'història del monaquisme català*. 15-8 setembre 1974/. «Serra d'Or» (Montserrat), XVII, núm. 187 (abril 1975), pp. 37-38.
183. *VIIè Centenari de les Vespres Sicilianes, origen de l'expansió*. «Avui» (Barcelona), Dimecres 31 de març 1982, p. 33, 1 foto.

## f) RESSENYES I COMENTARIS BIBLIOGRÀFICS

No s'inclouen en aquest epígraf les ressenyes publicades a la revista de crítica bibliogràfica «Índice Histórico Español», des de l'any 1953 fins ara, car sumen més de 3.000.

184. Ressenya de MOLLAT, MICHEL: *Comptabilité du Port de Dieppe au XVe Siècle* /Paris, 1951/, a «Estudios de Historia Moderna» (Barcelona), núm. 2 (1952), pp. 282-283.
185. Ressenya de «Actas y Comunicaciones de la I Asamblea Intercomarcal de Investigadores del Penedès y Conca d'Odena. Martorell, 1950» /Igualada, 1952/, a «Hispania» (Madrid), XII, núm. 49 (1952), pp. 621-623.
186. Ressenya de E. FORT: *Bernardo Dalmau, abad de Santes Creus* /«Boletín Arqueológico» (Tarragona), LII (1952)/ a «Memorias del Archivo Bibliográfico de Santes Creus», núm. 1 (1953), pp. 320-321.
187. Ressenya de MADURELL, J. M.<sup>a</sup>: *El monasterio de Santa María de Valldaura del Vallès (1150-1179)* /«Boletín Arqueológico» (Tarragona), XXV (1952)/, a «Memorias del Archivo Bibliográfico de Santes Creus», núm. 1 (1953), pp. 322.
188. Ressenya de R. D'ABADAL: *La Catalunya Carolingia*. «Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics» (Barcelona), II (1953), p. 80.
189. Ressenya de C. VILÀ: *Amor al rey y a la pàtria* /Reus, 1954/, a «Santes Creus. Boletín del Archivo Bibliográfico», núm. 2 (1955), pp. 112-114.
190. Ressenya de F. DURAN: *Margarida de Prades* /Barcelona, 1956/, a «Santes Creus. Boletín del Archivo Bibliográfico», núm. 2 (1955), pp. 111-112.
191. *La miscel·lània dedicada al Cardenal Albareda*. «Serra d'Or» (Montserrat), 2.<sup>a</sup> època, IV, núm. 10 (octubre 1962), pp. 41-42.
192. Ressenya de E. FORT: *El senyoriu de Santes Creus* /Barcelona, 1972/ a «Santes Creus. Boletín del Archivo Bibliográfico», IV, núm. 37 (1973), pp. 395-396.
193. *Aportacions fonamentals a la història catalana del segle XV*. «Serra d'Or» (Montserrat), XVI, núm. 173 (febrer 1974), p. 46, 2 figs.
194. *Poblet i el seu historiador*. «Serra d'Or» (Montserrat), XVIII, núm. 199 (abril 1976), pp. 83-84, 2 figs.
195. Ressenya de *L'histoire et ses méthodes* /Paris-Bruges, 1961/, a «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), 1 (1964), pp. 687-690.
196. Ressenya de B. WILKINSON: *Constitutional History of England in the Fifteenth Century* /Londres, 1964/, a «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), II (1965), pp. 690-692.
197. Ressenya de J. TAYLOR: *The Universal Chronicle of Ranulf Higden* /Oxford, 1966/, a «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), III (1966), pp. 716-717.

198. Ressenya de S. RUNCIMAN: *The fall of Constantinople, 1453* /Cambridge, 1965/, a «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), III (1966), pp. 724-725.
199. Ressenya de T. C. AKELEY: *Christian initiation in Spain, a. 300-1000*. /Londres, 1967/, a «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), IV (1967), pp. 629-633.
200. Ressenya de A. R. LEWIS: *The Development of Southern French and Catalan Society, 718-1050* /Austin, 1965/, a «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), V (1968), pp. 765-766.
201. Ressenya de L. H. NELSON: *The Normans in South Wales* /Austin, 1965/, a «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), V (1968), pp. 777-778.
202. Ressenya de T. ROSLANOWSKI: *Recherche sur la vie urbaine et en particulier sur le patriciat dans les villes de la moyenne Rhénanie septentrionale (fin du XIe-début du XIVe siècle)* /Varsovia, 1964/, a «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), V (1968), pp. 780-782.
203. Ressenya de E. DUCKETT: *Death and life in the Tenth Century* /Ann Arbor, 1967/, a «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), VIII (1972-1973), pp. 680-682.
204. Ressenya de J. M. SALRACH : *El procés de formació nacional de Catalunya* /Barcelona, 1978/, a «Quaderns d'Estudis Medievals» (Barcelona), núm. 2 (1980), p. 128.

#### g) ARTICLES PERIODÍSTICS I DE DIVULGACIÓ CULTURAL

Publicats a diaris i revistes de Barcelona entre els anys 1953 i 1966, s'agrupen per sèries o col·leccions. En redactar-los s'utilitzaren fonts arxivístiques o bé material museístic freqüentment inèdit.

- g.1) Sèries «Mirando al pasado» y «Coleccionismo barcelonés» ambdues publicades al «Diario de Barcelona», els dies i pàgines que s'indiquen.

205. *La antigua villa de Sarrià*. 31-X-1953, p. 3, 2 fotos.
206. *La Barceloneta marinera e industrial*. 18-XI-1953, p. 3, 3 fotos.
207. *San Pablo del Campo, reliquia barcelonesa*. 2-XII-1953, p. 3, 3 fotos.
208. *La vieja Igualada*. 17-XII-1953, p. 3, 3 fotos.
209. *Juguets del mundo en Montjuich*. 2-I-1954, p. 3, 4 fotos.
210. *La Sierra del Port del Comte, pista de esquí*. 3-II-1954, p. 3, 3 f.
211. *Horta de ayer y de hoy*. 24-II-1954, p. 3, 3 fotos.
212. *Escultura medieval española*. 15-IV-1954, p. 17, 3 fotos.
213. *La zanja de la calle de Aragón*. 29-IV-1954, p. 3, 3 fotos.
214. *Corpus bergadán*. 15-VI-1954, p. 25, 3 fotos.

215. *El abanico, flor veraniega*. 23-VI-1954, p. 3, 3 fotos.
216. *Iconografía mariana*. 2-VII-1954, p. 3, 3 fotos.
217. *Santa Creu de Olorde*. 14-VII-1954, p. 3, 3 fotos.
218. *El «Pi de les tres branques»*. 31-VII-1954, p. 3, 3 fotos.
219. *San Quirico de Pedret y sus pinturas*. 12-VIII-1954, portada y p. 3.
220. *El diablo en el Alto Llobregat*. 8-IX-1954, p. 3, 3 fotos.
221. *Santa Eulalia de la Valldora*. 5-XI-1954, p. 17, 3 fotos.
222. *Gavà, entre el mar y la montaña*. 4-XII-1954, p. 3, 3 fotos.
223. *La bolsa del peregrino*. 29-XII-1954, p. 3, 3 fotos.
224. *El primer museo español de la piel*. 21-I-1955, p. 3, 3 fotos.
225. *Presente y pasado de la Seo de Urgel, I*. 4-II-1955, p. 3, 3 fotos.
226. *Presente y pasado de Seo de Urgel, II: Apuntes del pasado*. 9-II-1955, p. 3, 3 fotos.
227. *La villa de Castellbó*. 22-II-1955, p. 3, 3 fotos.
228. *Atención a la montaña leridana*. 13-IV-1955, p. 32, 3 fotos.
229. *Estamariu*. 21-VI-1955, p. 3, 3 fotos.
230. *Bescarán, pueblo del Alto Urgel*. 2-VIII-1955, p. 3, 3 fotos.
231. *Puigcerdà*. 8-IX-1955, p. 3, 2 fotos.
232. *Cuatro ermitas y tres diablos*. 14-X-1955, p. 3, 3 fotos.
233. *Capolat y Coforp, en el Alto Bergadán*. 15-XI-1955, p. 31, 2 fotos.
234. *La más moderna Universidad europea*. 19-I-1956, p. 3, 2 fotos.
235. *Orgañá, villa señorial*. 11-II-1956, p. 3, 2 fotos.
236. *La Molina*. 11-IV-1956, p. 30, 3 fotos.
237. *Espoleto y Monteluco. Una excursión a la Edad Media*. 5-VI-1956, p. 13, 3 fotos.
238. *San Benet de Bages, cenobio milenario*. 27-VII-1956, pp. 30-31, 6 f.
239. *La Selva*. [Com. Solsonés]. 15-IX-1956, p. 11, 2 fotos.
240. *Un molino y un camino medievales, en Serrateix*. 31-I-1957, p. 11, 3 fotos.
241. *Los Rasos de Peguera*. 6-III-1957, p. 7, 2 fotos.
242. *Los «Amigos de los Gozos» y su patrono el Arcángel san Gabriel*. 27-III-1957, p. 21, 1 il.
243. *La Primera Feria de Muestras. /Extraordinario dedicado a la Feria de Muestras/* VI-1957, s. p., 3 fotos.
244. *Miserias y grandezas de Gualter*. 16-I-1958, p. 30, 3 fotos.
245. *El problema del coro de la Catedral de Barcelona*. 20-IV-1958, pp. 7 y 8.
246. *Las ferias de antaño*. [Feria de Muestras] VI-1958, 6 grabs.
247. *De Guardiola a Saldes*. 2-IX-1958, p. 10, 2 fotos.
248. *El castillo de Saldes*. 5-IX-1958, p. 10, 3 fotos.
249. *La villa de Gosol*. 15-XI-1958, p. 38, 3 fotos.
250. *El Clot de Güell, la Collada y Butner*. 14-XII-1958, p. 3, 3 fotos.
251. *Cómo y cuándo surgieron las Ferias internacionales*. [Extraordinario de la Feria de Muestras], 13-VI-1959, s. p., 2 figs.
252. *Pericia y exquisitez de nuestros artesanos*. 8-V-1960, doble página, con 8 fotos.

253. *Dissección de Sant Quirze de Pedret*. 5-VI-1960, s. p., 3 fotos.
254. *Montjuich recuperado para la ciudad*. 14-VI-1961, s. p., 3 fotos.
255. *Atención a nuestros museos. De paseo por la Barcino romana*. 14-IV-1962, 1 foto.
256. *Un descendimiento excepcional*. 20-IV-1962, s. p., 1 fig.
257. *IV Cursillo Comarcal de Iniciación a la Arqueología*. 16-II-1964, p. 42.
258. *Nuevas salas en el Castillo de La Geltrú*. 28-IV-1962.
259. *Una excelente carta de marear de Grecia*. 26-V-1962.
260. *Un posible retrato de Faustina, en Mataró*. 2-VI-1962.
261. *Los orígenes de Santa María de Serrateix*. 10-VIII-1962, p. 11. 3 f.
262. *Inauguración del Museo Municipal de Berga*. 14-VIII-1962, p. 23.
263. *El Museo de Berga y los museos comarcales. Una advertencia a tiempo*. 6-X-1962, p. 25, 2 fotos.
264. *Los museos de la ciudad de Barcelona en los últimos veinticinco años*. 26-I-1964, doble página, 7 fotos.
265. *Sant Quirze de Pedret, restaurado*. 6-IX-1964, s. p., 2 fotos.
266. *Las ferias y fiestas de La Merced en Barcelona, Apuntes para su historia en el siglo XIX*. 24-IX-1964. Doble página con dibujos de J. Florit.
267. *La tradicional feria de San Poncio*. 9-V-1965. Página en color.
268. *Las Ramblas, cinco calles en una, única en el mundo*. 18-VII-1965. Página doble, en color.
269. *El Parque de la Ciudadela, manifestación ferial*. 6-VI-1965.
270. *Santa María del Mar, testimonio excepcional del siglo XIV*. 26-I-1966, 3 fotos.
271. *La Ciudadela y la Barceloneta, ayer y hoy*. 27-II-1966, 3 fotos color.

g.2) Artículos de la secció «Cultura Comarcal» publicats, amb ils., a la revista «Destino», des del setembre de 1955 fins el 1966.

272. *Obra de cultura comarcal: Molins de Rey*. 24-IX-1955, núm. 946.
273. *Reus y Santa Coloma de Gramanet*. 8-X-1955, núm. 948.
274. *Igualada /El Centro de Estudios Comarcales y el Museo de la Piel/*. 15-X-1955, núm. 949.
275. *Bañolas /El Centro de Estudios Comarcales de Bañolas y su Museo/*. 29-X-1955, núm. 951.
276. *Hospitalet de Llobregat y Serrateix*. 12-XI-1955, núm. 953.
277. *Manresa /su Museo/*. 26-XI-1955, núm. 955.
278. *Sabadell /la Fundación Bosch y Cardellach y el Museo de la Ciudad/*. 10-XII-1955, núm. 957.
279. *Mataró /su Museo/*. 17-XII-1955, núm. 958.
280. *Santes Creus /el Archivo Bibliográfico/*. 7-I-1956, núm. 961.
281. *Gosol /su castillo y la villa antigua/*. 11-I-1956, núm. 962.

282. *Tarrasa* /el Instituto Sallarés y Pla, y el Museo Textil Biosca/. 4-II-1956, núm. 965.
283. *San Boi de Llobregat* /la «villa» romana/. 18-II-1956, núm. 967.
284. *Tarragona* /la Sociedad Arqueológica y los premios «Cronista José M.<sup>a</sup> Pujol»/. 10-III-1956, núm. 970.
285. *Ripoll* /el Museo-Archivo Folklórico/. 24-III-1956, núm. 972.
286. *La Selva del Camp*. /Colección de monografías históricas/. 7-IV-1956, núm. 974.
287. *Lérida* /el Instituto de Estudios Ilerdenses/. 12-III-1956, núm. 979.
288. *Igualada* /las salas textiles, inauguradas en el Museo/. 26-V-1956, núm. 981.
289. *Martorell* /el Museo Municipal Vicente Ros/. 9-VI-1956, núm. 983.
290. *Berga* /Instituciones culturales de la ciudad/. 14-VII-1956, núm. 988.
291. *Sabadell* /Bodas de Plata del Museo de la Ciudad/. 4-VIII-1956, núm. 991.
292. *San Lorenzo de Morunys* /Museo del Patronato Vall de Lord/. 8-IX-1956, núm. 996.
293. *Excursionismo* /Valores culturales del mismo/. 6-X-1956, núm. 1000.
294. *Obras selectas de los museos locales de las provincias de Tarragona, Gerona y Lérida, en la Virreina* /Comentario a la exposición celebrada en este palacio barcelonés/. 20-X-1956, núm. 1002.
295. *El Centro Excursionista de Catalunya cumple 80 años*. 24-XI-1956, núm. 1007.
296. *Granollers* (Casa de Cultura). 15-XII-1956, núm. 1010.
297. *Museos locales*. 5-I-1957, núm. 1013.
298. *Selva del Camp y Tarrasa* /Publicaciones/. 9-II-1957, núm. 1018.
299. *Valor cultural de los «Goigs»*. 16-II-1957, núm. 1019.
300. *Corbera de Llobregat* /presentación/. 2-III-1957, núm. 1021.
301. *Vich en el siglo XIII. Reus, Vich y Santes Creus unidos por un santo y por su diplomático* /Sant Bernat Calvó/. 9-III-1957, núm. 1022.
302. *Solsona* /Mossèn Juan Santamaría y Rovira/. 6-IV-1957, núm. 1026.
303. *La conservación y restauración de monumentos*. 13-IV-1957, núm. 1027.
304. *Figueras* /Museo del Ampurdán/. 8-VI-1957, núm. 1035.
305. *Cerdaña* /Guía de los esposos Jolis-Simó/. 15-VI-1957, núm. 1036.
306. *Los «Goigs de la Mare de Déu»*. 22-VI-1957, núm. 1037.
307. *Berga* /I Concurso Comarcal de Arte/. 13-VII-1957, núm. 1040.
308. *Sabadell y Gósol* /Museos/. 20-VII-1957, núm. 1041.
309. *La Federación Española de Montañismo y sus refugios pirenaicos*. 14-IX-1957, núm. 1049.
310. *Escultura medieval en madera*. 21-IX-1957, núm. 1050.
311. *Badalona* /Museo Municipal/. 12-X-1957, núm. 1053.
312. *Olot y Santes Creus*. 26-X-1957, núm. 1055.
313. *Tortosa*. 21-XII-1957, núm. 1063.
314. *Balance Cultural de 1957*. 11-I-1958, núm. 1066.

315. *Sant Pere de Grau d'Escales, en restauración*. 22-II-1958, núm. 1072.
316. *Toponimia*. 15-III-1958, núm. 1075.
317. *Figueras: notas históricas*. 29-III-1958, núm. 1077.
318. *Tarrasa: Salvador Cardús Florensa*. 12-IV-1958, núm. 1079.
319. *Reus /Asociación de Estudios Reusenses/*. 24-V-1958, núm. 1085.
320. *Igualada /publicaciones/*. 21-VI-1958, núm. 1089.
321. *Perelada, centro cultural*. 5-VII-1958, núm. 1091.
322. *Fidelidad al pasado: Olius*. 19-VII-1958, núm. 1093.
323. *Gerona /Instituciones culturales/*. 30-VIII-1958, núm. 1099.
324. *Santes Creus /Joaquín Guitert/*. 27-IX-1958, núm. 1103.
325. *Berga /prospección Casampons/*. 4-X-1958, núm. 1104.
326. *Sitges /Museo Romántico/*. 11-X-1958, núm. 1105.
327. *Posets-Maladeta: Del Cinca al Noguera Ribagorzana*. 25-X-1958, núm. 1107.
328. *Tortosa: Enrique Bayerri y Bertomeu / + /*. 20-XII-1958, núm. 1115.
329. *Cervera /Archivo Histórico y Museo/*. 27-XII-1958, núm. 1116.
330. *Resumen cultural de 1958 /Noticias alfabetizadas de distintas localidades/*. 10-I-1959, núm. 1118.
331. *Tárrega /Palacio Marqueses de La Floresta/*. 7-II-1959, núm. 1122.
332. *Prehistoria de Menorca*. 21-III-1959, núm. 1128.
333. *Poblet y su Hermandad*. 25-IV-1959, núm. 1133.
334. *La revista y ediciones «Canigó» de Figueras*. 9-V-1959, núm. 1135.
335. *Los «Castellana» y Olot*. 27-VI-1959, núm. 1142.
336. *Francisco de P. Gabarró, creador del Museo de la Piel, de Igualada*, 25-VII-1959, núm. 1146.
337. *Santa Maria de l'Aguda (Torà) /Dr. Jaime Sarri/*. 19-IX-1959, núm. 1154.
338. *«Revista de Gerona»*. 26-IX-1959, núm. 1155.
339. *Homenaje en La Escala a «Victor Català»*. 10-X-1959, núm. 1157.
340. *Los Archivos Parroquiales*. 7-X-1959, núm. 1161.
341. *IVª Asamblea de Estudios Comarcales, en Perelada*. 21-XI-1959, núm. 1163.
342. *Eufeminiano Fort y Cogul historiador de Santes Creus y de la Selva del Camp*, 20-II-1960, núm. 1178.
343. *El refugio prefabricado de Biciberri*. 5-III-1960, núm. 1178.
344. *Isidro Clopas, biógrafo del General Manso*. 26-III-1960, núm. 1181.
345. *«La Bisbal» de Pedro Lloberas*. 9-IV-1960, núm. 1183.
346. *El Museo-Archivo de Montblanch y Comarca*. 30-IV-1960, núm. 1186.
347. *El Museo de Historia de la Ciudad, en renovación*. 21-V-1960, núm. 1189.
348. *Antonio Carner, cronista de la ciudad de Igualada*. 11-VI-1960, núm. 1192.
349. *Solsona completa la restauración de la capilla «Dels Sants Màrtirs»*, 25-VI-1960, núm. 1194.
350. *Tarrasa en la Edad Media*. 9-VII-1960, núm. 1196.
351. *Biografía de J. Vicens Vives /sin firmar/*. 9-VII-1960, núm. 1196.

352. *La cartuja de Montalegre*. 6-VIII-1960, núm. 1200.
353. *La investigación histórica en los Archivos Municipales*. 3-IX-1960, núm. 1204.
354. *Los judíos de Lérida y el misterio de los sepulcros antropomorfos*. 24-IX-1960, núm. 1207.
355. *Las ermitas de los alrededores de Sant Boi de Llobregat*. 8-X-1960, núm. 1209.
356. *Historia General de las Civilizaciones. Nueva visión de Roma y su Imperio*. 26-XI-1960, núm. 1216.
357. *Una gran revista científica. El «Anuario de Estudios Atlánticos»*. 7-I-1961, núm. 1222.
358. *Miscelánea Martorellense e Igualadina*. 21-I-1961, núm. 1224.
359. *Actividad cultural de la Diputación Barcelonesa*. 25-II-1961, núm. 1225.
360. *La labor del Servicio de Conservación de Monumentos en la provincia de Barcelona*. 1-IV-1961, núm. 1234.
361. *Las «Memorias de la Ciudad de Solsona» de mosèn Costa y Bofarull*. 15-IV-1961, núm. 1236.
362. *EL siglo XIX en el mundo y en Cataluña*. 22-IV-1961, núm. 1237.
363. *Los hipogeos y perduración de prácticas paganas en la Cataluña altomedieval*. 6-V-1961, núm. 1239.
364. *El «Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae» /y otras publicaciones/*. 27-V-1961, núm. 1242.
365. *Asamblea en Tortosa. II Cursillo Comarcal de Iniciación a la Arqueología*. 17-VI-1961, núm. 1245.
366. *Una nueva revista científica barcelonesa. Los «Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad» /de Barcelona/*. 8-VII-1961, núm. 1248.
367. *La Casa Papiol de Villanueva y Geltrú, convertida en Museo Romántico Provincial*. 19-VIII-1961, núm. 1254.
368. *Una «villa» romana en Mataró*. 16-IX-1961, núm. 1258.
369. *El románico en el Bergadán /Unión Excursionista de Cataluña/ y Moya*. 4-XI-1961, núm. 1265.
370. *Actividad cultural tarraense: La historia de la industria textil*. 6-I-1962, núm. 1274.
371. *El Museo de Rubí*. 27-I-1962, núm. 1277.
372. *Toponimia de la Poble de Claramunt*. 10-III-1962, núm. 1283.
373. *Una preciosa guía del Pallars y Valle de Arán*. 31-III-1962, núm. 1286.
374. *Mosén Pedro Pujol (1887-1962). In Memoriam*. 21-IV-1962, núm. 1289.
375. *La Biblioteca-Museo Balaguer de Villanueva y las nuevas instalaciones museísticas del Castillo de La Geltrú*. 19-V-1962, núm. 1293.
376. *La transformación de los municipios catalanes a comienzos del siglo XVIII*. 16-VI-1962, núm. 1297.
377. *Un instrumento de trabajo de categoría internacional en manos de los investigadores de la Edad Media catalana*. 28-VII-1962, núm. 1303. /Con otras notas de Barcelona y Agramunt/.

378. *El Museo Municipal de Berga*. 15-IX-1962, núm. 1310.
379. *El general Manso, conde del Llobregat*. 13-X-1962, núm. 1314.
380. *Sabadell en la Historia Universal*. /y nota sobre Tárrega/. 24-XI-1962, núm. 1320.
381. *EL Museo de Historia de Barcelona y su Guía*. 15-XII-1962, núm. 1323.
382. *La exposición del Colegio Notarial de Barcelona*. 29-XII-1962, núm. 1325.
383. *Actividades destacadas del último trimestre de 1962*. 12-I-1963, núm. 1327.
384. *Arqueología y toponimia de Mallorca*. 9-III-1963, núm. 1335.
385. *Toponimia del Aleixar* /y Topografía Médica de Martorell/. 30-III-1963, núm. 1338.
386. *Herejes de Cataluña*. 27-IV-1963, núm. 1342.
387. *El Museo Textil Biosca de Tàrrasa*. 1-VI-1963, núm. 1347.
388. *La Rodalia de Caldes de Montbui*. /El grupo «Lacetania» de Igualada, el Cancionero de la Rosa de Bulner, y otros/. 25-VIII-1963, núm. 1359.
389. *Dos nuevas revistas eruditas*. 23-XI-1963, núm. 1372.
390. *Ultimas realizaciones de la arqueología catalana*. 11-I-1964, núm. 1379.
391. *Joan Diví, «el pagès poeta» 1871-1954*. 22-II-1964, núm. 1385.
392. *IVº Cursillo Comarcal de Iniciación a la Arqueología*. 23-III-1964, núm. 1389.
393. *Los inicios del Museo del Trigo y de la Vida rural en Cervera*. 2-V-1964, núm. 1395. Artículo reproducido en «Segarra» (Cervera), XXI, núm. 477 (15-V-1964) y núm. 478 (31-V-1964).
394. *El testimonio revelador de las piedras* /comentario al libro «Cada piedra es un mundo» de A. Arribas/. 9-V-1964, núm. 1396.
395. *Miscelánea de obras de Geografía*. 13-VI-1964, núm. 1401.
396. *Aportación de las publicaciones a la historia local*. 18-VII-1964, núm. 1406.
397. *El curioso recetario de cocina de Scala-Dei*. 8-VIII-1964, núm. 1409.
398. *El padre Garí y su Historia de Villanueva y Geltrú*. 24-X-1964, núm. 1420.
399. *Cataluña en la «Vida de Pere el Gran» de Ferran Soldevila*. 7-XI-1964, núm. 1422.
400. *Restauración del templo románico de San Lorenzo de Morunys*. 21-XI-1964, núm. 1424.
401. *La ciudad y la sede episcopal de Egara*. 2-I-1965, núm. 130.
402. *Guía de Seo de Urgel*. 6-II-1965, núm. 1435.
403. *El «Llibre dels gegants» de Villanueva y Geltrú*. /La Selva del Camp y otros/. 3-IV-1965, núm. 1443.
404. *Real Academia de Ciencias Naturales y Artes* /y «Revista de Gerona»/. 24-IV-1965, núm. 1446.
405. *EL Litoral catalán* /y otros temas/. 29-V-1965, núm. 1451.
406. *Demografía catalana medieval* /La obra de José M.<sup>a</sup> Cruzet, actividades museísticas, etc./. 3-VII-1965, núm. 1456.

407. *La historia barcelonesa del siglo XIX /y los Notarios de Barcelona/*. 28-VIII-1965, núm. 1464.
408. *Trilogía igualadina*. 18-IX-1965, núm. 1467.
409. *Guía para excursionistas y guías para turistas*. 16-X-1965, núm. 1471.
410. *Pobla de Claramunt /y otros temas/*. 18-XII-1965, núm. 1480.
411. *Prehistoria y etnografía del Africa Ecuatorial, en Barcelona. Una gran exposición de las culturas primitivas de la Guinea Española, en el Museo Arqueológico Provincial*. 25-XII-1965, núm. 1431.
412. *Actividades del Museo de Historia de la Ciudad de Barcelona*. 15-I-1966, núm. 1484.
413. *La industria de curtidos en el siglo XVIII*. 26-II-1966, núm. 1490.
414. *Homenaje a Jaime Vicens Vives*. 12-III-1966, núm. 1492.
415. *Estudios de sociología y pastoral religiosa*. 2-IV-1966, núm. 1495.
416. *VIº Curso Comarcal de Iniciación a la Arqueología*. 18-VI-1966, núm. 1506.
417. *Señorío de Vilafranca del Penedès /y otros temas/*. 2-VII-1966, núm. 1508.
418. *La revista «Chthonia» /y otros temas/*. 23-VII-1966, núm. 1511.
419. *III Symposium Internacional de Arqueología Chthoniana, en Mataró*. 30-VII-1966, núm. 1512. /con otros temas de Sabadell y Mallorca/.
420. *El federalismo y los burgueses de Jutglar*. 3-XII-1966, núm. 1530.

g.3) Articles de vulgarització de la secció «Mujeres célebres», publicats a «La Hora XXV. Suplemento femenino», publicació mensual literaria de Barcelona, del 1961 a 1964.

421. *Teodora, emperatriz de Bizancio*. Núm. 3 (1961), pp. 25-26, 1 fig.
422. *Beatriz, la musa de Dante*. Núm. 4 (1961), pp. 26-27, 2 figs.
423. *Margarita de Austria, reina de España*. Núm. 5 (1961), pp. 6-27, 1 fig.
424. *Blanca de Castilla, madre de San Luis*. Núm. 6 (1961), pp. 20-21, 2 figs.
425. *Juana de Arco, la heroína santa*. Núm. 7 (1961), pp. 5-6, 2 figs.
426. *Gala Placidia, una vida de sacrificio*. Núm. 8 (1961), pp. 4-5, 2 fig.
427. *Madame Curie*. Núm. 9 (1962), pp. 8-9, 1 fig.
428. *Violante de Hungría, reina de Aragón*. Núm. 10 (1962), pp. 28-29, 2 fotos.
429. *Agustina de Aragón, alférez en activo del ejército español*. Núm. 11 (1962) pp. 28-29, 1 fig.
430. *Juana I de Castilla, la reina loca por amor*. Núm. 12 (1962), pp. 26-28, 1 fig.
431. *Nefertiti o Nofretete*. Núm. 13 (1962), pp. 26-27, 1 fig.
432. *Teresa Neumann, la última mística alemana*. Núm. 14 (1962), pp. 5-6, 1 foto.
433. *Maria Tudor, reina de Inglaterra*. Núm. 15 (marzo 1963), pp. 52-54, 1 fig.
434. *Cleopatra VI, «Gran reina del Este»*. Núm. 16 (abril 1963), pp. 62-63, 1 fig.
435. *Inés de Castro*. Núm. 17 (mayo 1963), pp. 66-67, 1 foto.
436. *Carlota Corday*. Núm. 18 (junio 1963), pp. 62-63, 1 dibujo.

- 437. *Safo, poetisa de Lesbos*. Núm. 19 (septiembre 1963), pp. 58-59, 1 dibujo.
- 438. *Catalina II, zarina de Rusia*. Núm. 20 (oct. 1963), pp. 58-60, 1 fig.
- 439. *George Sand, descubridora de las bellezas de Mallorca*. Núm. 21 (noviembre 1963), pp. 54-55, 1 fig.
- 440. *Edith Stein, la inteligencia al servicio de la verdad*. Núm. 22 (enero 1964), pp. 70-72, 1 foto.
- 441. *Isabel de Farnesio, princesa parmesana y reina de España*. Núm. 23 (febrero 1964), pp. 73-75, 1 fig.
- 442. *Eloísa*. Núm. 24 (marzo 1964), pp. 79-80, 1 foto.
- 443. *Mariana de Neoburgo*. Núm. 25 (mayo 1964), pp. 64-65, 1 dibujo.

g.4) Articles molt curts, consistents en fotografies comentades, dins la serie «¿Conoce Vd. Barcelona?», publicats a «Diario de Barcelona», des del 1er. de gener de 1965 fins el 28 d'octubre del mateix any. Es publicaren 153 notes d'aquesta serie que no especifiquem. Sense firma.

#### h) VÀRIA

- 444. *Presentación a «El Tribunal de la Historia» de J. M. de la Cruz*. Aymà S.A.E. (Col. Voz-imagen, 2). Barcelona, 1962, pp. 9-11.

#### ▪ *Segona part: anys 1982 a 2000.*

Aquesta part completa la publicada al discurs de l'«Acadèmia de Bones Lletres» el 1982.

- 445. Ressenya de l'obra MASOLIVER, ALEXANDRE: *Història del monaquisme cristià. Monestir de Montserrat, 1978-1981*. 3 vols. A "Santes Creus. Butlletí de l'Arxiu Bibliogràfic" (Santes Creus), VI, núm. 52 (1980/1982), pàgs.199-202.
- 446. (Direcció del volum:) *Necròpolis i sepultures medievals de Catalunya* (Annex 1 de la rev. «Acta / Mediaevalia»). Departament d'Història Medieval. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1982. 221 pp. amb ils.
- 447. Amb J. BOLÓS: *Observacions metodològiques, esquemes i fitxes de treball per a l'estudi de les sepultures*. «Annex 1 d'Acta / Mediaevalia» (Barcelona, 1982), pp. 11-28 amb 9 figs.
- 448. *Alguns costums funeraris de l'Edat Mitjana a Catalunya*. «Annex 1 d'Acta / Mediaevalia» (Barcelona, 1982), pp. 29-58, amb 11 figs.
- 449. *Sant Sebastià del Sull, Saldes*. A «Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys» (Barcelona, 1982), pp. 404-407, amb 1 plànol i 2 fotos.

450. *Martyrium de Sant Eudald. Santa Maria, Sorba*. A «Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys» (Barcelona, 1982), pp. 408-411, amb 1 plànol i 2 fotografies.
451. *Sant Miquel de la Vall, Covet de la Conca*. A «Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys» (Barcelona, 1982), pp. 412-416. 1 plànol, 2 perfils i 2 fotos.
452. *Atenció als arxius locals*. «L'Erol» (Berga), núm. 3 (1982), pàg.6.
453. *El papel de los monasterios en la sociedad y la economía de la Alta Edad Media hispana*. En «Semana de Historia del Monacato Cántabro-Astur-Leonés. XV Centenario del Nacimiento de San Benito». Monasterio de San Pelayo. Oviedo, 1982, pp. 15-33.
454. *La inserció dels monestirs en la societat i l'economia catalanes (segles VIII al XII)*. «Quaderns d'Estudis Medievals» (Barcelona), III, núm. 8, vol. 1 (1982), pp. 462-473, amb 12 figs.
455. Ressenya del llibre de GRAZIELLA BERTI i LIANA TONGIORGI: *I baci-ni ceramici medievali delle chiese di Pisa*. «Quaderns d'Estudis Medievals» (Barcelona) III, núm.8, vol. 1 (1982), pp. 511.
458. *Textos comentados de época medieval. Siglos V-XII*, En col·laboració amb C. Batlle, J.F. Cabestany, S. Claramunt, J. M.<sup>a</sup> Salrach, M. Sánchez. —Edit. Teide. Barcelona, 2/ 1982. 773 pp. amb ils.
459. *La feudalització del camp català*. —A «Estructura social i econòmica del camp català». Eds. La Magrana. Institut Municipal d'Història. Barcelona 1982, pp. 35-68. Nova edició.
460. *Agricultura y ganadería en el fuero de Cuenca*. —A «En la España Medieval III. Estudios en memoria del profesor D. Salvador de Moxó, II». Universidad Complutense de Madrid. Madrid. 1982, pp. 369-385.
461. *El retaule de Santa Maria i Sant Sebastià del mestre Pere Therri, pintor de Puigcerdà. Anàlisi del contracte (segle XV)*. —«Artistes, artisans et production artistique au Moyen Age» (Université de Haute-Bretagne, Rennes, 2-6 mai 1983), vol. I, pp. 794-801, 2 figs.
462. *Alguns costums funeraris de l'Edat Mitjana a Catalunya*. Discurs llegit el dia 5 de maig de 1983 en l'acte de recepció pública del Dr... a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i contestació de l'acadèmic numerari D. Joan Vermet i Ginès. Barcelona, 1983. 56 pp.
463. *Nuevos temas de arqueología medieval andaluza*. —«Estudios de Historia y de Aqueología Medievales» (Cádiz), 11 (1982), pp. 93-99 + 5 làms.
464. 464. 465. *Castellet, Castellnou i Castellvell* a «Lexicon des Mittelalters» / Zwi-ter Band / Siebente Lieferung/. —Artemis Verlag. München und Zurich, 1983. Cols. 1559-1560.
466. *El paper dels "castra" en la redistribució de l'hàbitat al comtat d'Osona..* «Ausa» (Vic) X, núms. 102-104 (1982/1983/), pp. 401-409, 1 mapa..

467. *The Woollen Industry in Catalonia in the Later Middle Ages*. En «Cloth and Clothing in Medieval Europe» (Essays in Memory of Professor E.M. Carus-Wilson). Edited by N. B. Harte and K. G. Ponting. Eineman Educational Books. London, 1983, pp. 205-229.
468. *Enterramientos infantiles frente a las puertas o en el subsuelo de las viviendas en la España medieval (siglos X al XIII)*. —«Acta Historica et archaeologica Mediaevalia» (Barcelona), III (1982/1983/), pp. 185-200, amb 6 fig.
469. *L'eremitisme entorn de Sant Llorenç prop Bagà*. —«L'Erol» (Berga), núm. 5 (1983), pp. 17-18, 2 fotos.
470. *Una tipologia de l'hàbitat medieval al Pirineu: l'exemple d'Andorra*. —«Annals de la 1<sup>a</sup>. Universitat d'Estiu. Andorra 82. El segle XIII». Conselleria d'Educació i Cultura. Andorra, 1983, pp. 94-105.
471. *Presentación a LUIS MIGUEL DIEZ DE SALAZAR: «Ferrerías en Guipuzcoa (siglos XIV-XVI)»*. Haranburu Editor. San Sebastián, 1983. 2 vols. Vol. I, pp. 15-17.
472. *El redreç del comerç català a l'Alta Edat Mitjana*. A «El Comerç en el marc econòmic de Catalunya». Edicions de La Magrana. Institut Municipal d'Història. Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 1983, pp. 25-55. Reimpresió.
473. *La Rotonda sepulcral de Sorba (Montmajor, Barcelona) posible martyrium de San Eudaldo*. Apéndices: Estudio antropológico por Elisenda Vives. Estudio de los materiales por J.I. Padilla. «Noticiario Arqueológico Hispánico» (Madrid), núm. 17 (1983), pp. 333-410, 18 figs. i 11 làms.
474. *Próleg a ALBERT BASTARDES I PARERA: «Les Creus al Vent»*. Editorial Millà (Col·lecció Aire Lliure, 1). Barcelona, 1983. 64 pàgs + 407 làms., pp. 9-13.
475. *Ermita de Sant Gervàs*. A «Trem (Pallars Jussà). Secció Amics de la Muntanya. Butlletí Informatiu», 1er. i 2n. trimestres de 1983. Trem, 1983, pp. 19-20, 1 fig.
476. *El poble de Sant Miquel de la Vall, a la Barcedana, exemple de l'urbanisme medieval català*. A «Trem (Pallars Jussà). Secció Amics de la Muntanya. Butlletí Informatiu», 1er. i 2n. trimestres de 1983. Trem, 1983, pp. 21-22, 1 fig.
477. *Els Piquer de Sant Llorenç de Morunys i la Baronia d'Ancies*. A «Cardener» Revista d'investigació editada per l'Institut d'Estudis Locals de Cardona (Cardona), núm. 1 (1983), pp. 69-75.
478. *Los estudios sobre Arqueología Medieval en España*. A «Acta historica et archaeologica Mediaevalia» (Barcelona), núm. 4 (1983), pp. 277-288.
479. *Les excavacions de Saldes*. A «Ier. Congrés Internacional d'Història de Puigcerdà. Juliol 1977». Institut d'Estudis Ceretas. Puigcerdà, 1983, pp. 80-92, amb 8 fotos i 1 plànol.

480. *Antroponimia barcelonina del segle XIV*. A «Onomàstica. Butlletí interior de la Societat d'Onomàstica», (Barcelona), XV (març 1984), pp. 1-4.
481. *A propòsit de l'humeral islàmic de Sant Eudald de Ripoll*. A «Quaderns d'Estudis Medievals» (Barcelona), III, núm. 10 (1982/1984), pp.642.
482. *El monestir de Sant Llorenç de Morunys als segles X i XI*. A «Urgellia» (Seu d'Urgell), V (1982/1984), pp. 159-182.
483. *La primera revolta dels segadors i la justícia a la Catalunya del segle XIV*. A «Studia Historica et Philologica in honorem M. Batllori» (Anexos de «Pliegos de Cordel», III). Publicaciones del Instituto Español de Cultura. Roma, 1984, pp. 411-416.
484. *Crónicas sicilianas en el fondo de manuscrito de la Biblioteca de Cataluña*. A «Fonti e Cronache Italo-Iberiche del Basso Medioevo. Prospettive di ricerca». Istituto Italiano di Cultura. Barcellona (Sezione di Studi Storici, 1). - Casa Editrice Le Lettere.- Firenze, 1984, pp. 51-80.
485. *Los pergaminos quemados del Archivo de Santa María del Mar (segunda mitad del siglo XIV)*.- Amb la col·laboració de Mn. J. Pintó.- A «La societat barcelonina a la Baixa Edat Mitjana» / «Acta Mediaevalia», Annexos d'Història Medieval, Annex 1.- Barcelona, 1983/1984, pp. 67-99.
486. *Ceràmica grisa i terrissa popular de la Catalunya medieval*.- Direcció del volum...- Departament d'Història Medieval. Universitat de Barcelona / «Acta Mediaevalia», Annexos d'Arqueologia Medieval, Annex 2. Barcelona, 1984. 265 pp. amb ils.
487. Amb J. BOLÓS: *Observacions metodològiques, esquemes descriptius i fitxes de treball per a l'estudi de la ceràmica*.- A «Ceràmica grisa i terrissa popular de la Catalunya Medieval» (Barcelona, 1984), pp. 13-28, amb 8 figs.
488. *La ceràmica popular barcelonina del segle XIV. Aportació a l'estudi de les seves formes i marques*.- A «Ceràmica grisa i terrissa popular de la Catalunya Medieval» (Barcelona, 1984), pp. 145-181, amb 19 figs i 14 fotos.
489. *Bibliografia útil per a l'estudi i classificació de la ceràmica popular medieval*.- A «Ceràmica grisa i terrissa popular de la Catalunya Medieval» (Barcelona, 1984), pp. 241-263.
490. *Sociedad y economía*.- A «Historia General de España y América». Tomo IV: «La España de los Cinco Reinos, 1085-1369».- Ediciones Rialp S.A.- Madrid, 1984, pp. 85-179, con ils. Capítulo de libro.
491. *Maestro del medievalismo hispánico. Claudio Sánchez Albornoz*. 8-VII-1984.- A «La Vanguardia», (Barcelona, martes 10 de julio de 1984), p. 44.
492. *Presentació*, a M. SEGRET: «Altar dels Colls. Història de la Confraria. Iconografia».- Sant Llorenç de Morunys, 1984 (Imp. Huch Berg), pp. 5-6.
493. *Cornel*. A «Lexicon des mittelalters» (Artemis und Winkler), vol. III (München, 1984), col. 226.

494. *Crònica de Pere el Cerimoniós*. A «Lexicon des mittelalters» (Artemis und Winkler), vol. III (München, 1984), cols. 352-353.
495. *Agricultura y ganadería en el fuero de Cuenca*. - A «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona-Madrid), núm. 12 (1982/1984), pp. 369-385. Reimpresión, sin novedades.
496. *Estat actual de les recerques sobre les ceràmiques grises i la terrissa popular de la Catalunya medieval*. - A «III Congresso Internazionale sulla ceramica medievale nel Mediterraneo Occidentale. Siena, 8-12 Ottobre 1984.- Faenza, 13 Ottobre 1984». Programma. Faenza, 1985, pp. 13-14.
497. *Sivelles medievals de Catalunya i altres peces d'orfebreria relacionades amb la indumentària*. Amb la col·laboració de J. Bolós, I. Ollich, I. Padilla, i M. Pagès. - «106e Congrès National des Sociétés Savantes. Perpignan, 1981, Archéologie» (Paris, 1984), pp. 107-183, amb 123 ils.
498. *L'arquitectura civil i militar al Bages*. - A «Catalunya Romànica», vol. XI: «El Bages». Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1984, pp. 79-80.
499. *Marmuyas, sede de una población mozárabe en los Montes de Málaga*. - «Mainake» (Málaga), II-III (1980-1981/1984), pp. 235-261, amb 11 ils.
500. *A propósito del feudalismo todavía*. - A «Estudios en Homenaje a Don Claudio Sánchez Albornoz en sus 90 años» (Anexos de «Cuadernos de Historia de España»). Instituto de Historia de España. Universidad de Buenos Aires. Buenos Aires, 1983/1984, vol. II, pp. 65-82.
501. *Presentació de l'«Atlas Històric de Catalunya. Anys 759-992» de J. Bolós, V. Hurtado i J. Nest*. - Ripoll-Olot. Full 10-1. Eds. Mirador. Barcelona. 1984. 1 full.
502. *La obra de Alfonso X, una fuente valiosa para la arqueología del siglo XIII hispano: una nueva lectura arqueológica de las miniaturas de las Cantigas*, con la col. de I. Padilla. «Congreso Internacional sobre Alfonso X el Sabio: vida, obra, época. Madrid-Toledo-Ciudad Real-Murcia-Granada-Cádiz-Sevilla, 29 marzo a 6 de abril 1984». Instituto Jerónimo Zurita, CSIC, Sociedad Española de Estudios Medievales. Madrid, 1984. Programa, pp. 70-71.
503. *La Alta Edad Media. Del siglo V al siglo XII*. Montesinos Editor, S.A. (Biblioteca de divulgación temàtica, 30). Barcelona, 1985. 157 pp., 6 ils.
504. *Pròleg a Francesc FITÉ i LLEVOT: «Reculls d'Història de la Vall d'Ager»*, vol. I: Període antic i medieval. (Imprem. Saladrigues, Bellpuig). - Ager, 1985, pp. 11-15.
505. *El Imperio Turco, un europeo singular*. Presentació a «El esplendor de Turquía. Los grandes imperios y civilizaciones». Eds. Sarpe. Madrid, 1985, pp. 6-7.
506. *Els camins medievals i els ponts de Vallonga i de les Cases de Posada*. A «Cardener» (Revista d'investigació editada per l'Institut d'Estudis Locals de Cardona), núm. 2 (1985), pp. 65-87, amb 8 làms. i 2 figs.
507. *La financiación de la vivienda, propiedad horizontal y pisos de alquiler en la Barcelona del siglo XIV*. - A «La ciudad Hispánica durante los siglos XIII al XVI».

- Vol. II (Actas del coloquio celebrado en La Rábida y Sevilla del 14 al 19 de septiembre de 1981). Editorial de la Universidad Complutense de Madrid. Madrid, 1985, II, pp. 1397-1405.
508. *Les runes de la Catalunya medieval*.- A «Exposició Girona dins la formació de l'Europa medieval. 785-1213. Del 22 de juny al 3 de novembre del 1985». Museu d'Història de la Ciutat. Ajuntament de Girona. Girona, 1985, pp. 105-111, 3 ils.
  509. *Un jarrito vidriado del siglo XIII, procedente del castellet de Viver, en el Museo Comarcal de Berga*.- A «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia» (Barcelona), V, núm. 5-6 (1984-1985), pp. 419-430, amb 10 figs.
  510. *Notes històriques de Sant Miquel de la Vall (Pallars Jussà)*.- A «Occidens» (Homenatge a J. Lladonosa, Centre d'Estudis Baix Segre) (Lleida), núm. 1 (1985), pp. 75-85, amb 2 mapes.
  511. *Pròleg a l'obra d'Albert BENET I CLARÀ: «Història de Manresa. Dels orígens al segle XI»*. Edició de l'autor. Manresa, 1985, pp. 7-9.
  512. *L'arquitectura civil i militar a Osona*.- A: «Catalunya Romànica», vol. II: «Osona, 1».- Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1985, pp.127-129.
  513. *Contribution à l'étude des techniques de construction au Moyen-Age. Parements, modules et outils*.- A «Histoire des Techniques et Sources Documentaires. Méthodes d'approche et expérimentation en Région Méditerranéenne. Actes du Colloque du G.I.S. Aix- en-Provence. 21-23 octobre 1982». CNRS-GIS. Maison de la Méditerranée. Institut de Recherches Méditerranéennes. Université de Porvence. «Cahier, n° 7» (Aix-en-Provence, 1985), pp. 53-70, amb 110 notes.
  514. Revisió històrica, amb altres col·laboradors, del vol.III: *Un mundo dividido. 500-1500*, de l'atles «El Mundo. Gran Atlas de Historia», de Geoffrey Barraclough (Historiador Principal) S.A. Ebrisa. Barcelona, 1985. 98 mapes, pp. 95-151.
  515. *Comentario de la ponencia de S. Moxó sobre el factor individual en el feudalismo*.- A «Las individualidades en la Historia. Ias Conversaciones Internacionales de Historia, Pamplona, 21-23 marzo 1979». Ediciones Universidad de Navarra S.A. Pamplona, 1985, pp. 159-167.
  516. *Pròleg a «El Castell de Guardiola» d'enric BARTRINA*.- Els Llibres de l'Àmbit (de Recerques del Berguedà). Guardiola de Berguedà (Imp. Moià), 1985, pp. 11-13.
  517. *Presentació* .- A «Catalunya Romànica», vol XII: «El Berguedà». Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1985, pp. 13-21. Al mateix volum, els articles: *Sant Joan de Berga* (p.125), *Sorba* (pp.329-335), *Sant Sebastià del Sull* (pp. 458-463) i *Poble medieval de Minoves* (p.351).
  518. *Notes sobre l'aportació de l'arqueologia a l'urbanisme medieval català*.- A «Fonaments» (Barcelona), núm. 5 (1985), pp. 143-154, 4 figs.

519. *El monestir de Sant Sebastià del Sull al municipi de Saldes, i la seva rotonda*. - A «Urgellia» (La Seu d'Urgell), núm. VI (1983/1986), pp. 245-284.
520. *Sant Miquel de la Vall, una vila murada del món del romànic*. - A «Lambard. Estudis d'Art Medieval», Amics de l'Art Romànic (Barcelona), vol I (1997-1981/1985), pp. 127-134.
521. *Estat actual de les recerques sobre les ceràmiques grises i la terrissa popular de la Catalunya medieval*. - A «La Ceramica Medievale nel Mediterraneo Occidentale» (Siena, 8-12 oct. 1984, Faenza, 13 oct. 1984). - Edizioni all-Insegna del Giglio. - Firenze, 1986, pp. 219-225, amb 4 figs.
522. *Productes manresans a l'Exposició Universal de Londres de 1862*. - A «Miscel·lània d'Estudis Bagens» (XXVI Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos a Manresa, vol.11. comunicacions, II). Centre d'Estudis del Bages (Manresa), núm.4 (1985), pp. 109-112.
523. *El retaule de Santa Maria i Sant Sebastià del mestre Pere Therri, pintor de Puigcerdà. Anàlisi del contracte (segle XV)*. - A «Artistes, Artisans et production artistique au Moyen Age», vol. I: «Les Hommes». Actes du Colloque de Rennes, 2-6 mai 1983, Organisé et édité par Xavier Barral i Altet. - Eds. Picard. - Paris, 1986. - Vol. I, pp.561-565, 2 ils.
524. *Pròleg a «Història de les Comarques de Catalunya», vol. I: «Bages»*. - Eds. Selectes Parcir. - Manresa, 1986, pp. 9-11.
525. *Un topònim enigmàtic: Marunys*. - A «Onomàstica», (Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica), (Barcelona) XXV (setembre 1986), pp. 1-4.
526. *La Baja Edad Media (Siglos XIII al XV)*. - Montesinos Editor S.A., (Biblioteca de Divulgación Temática, núm 31). - barcelona, 1986. 200 pp. amb 10 ils i 6 mapes.
527. Ressenya de l'obra d'Immaculada OLLICH I CASTANYER: «Aspectes econòmics de l'activitat dels jueus de Vic, segons els "Libri Iudeorum" (1266-1278)». Barcelona: CSIC, 1985, a: «Ausa» (Vic), XI, núm. 114-115 (1985), pp. 482-483.
528. *Repercussió del Cisma en les comunitats religioses del bisbat de l'Urgell*. - A: «Jornades sobre el Cisma d'Occident a Catalunya, les Illes i el País Valencià. Barcelona-Peníscola, 19-21 d'abril de 1979». Ponències i Comunicacions, vol. 1. Barcelona, IEC, 1986, pp. 225-232.
529. *Lecciones de Historia Medieval*. - Barcelona: Ed. Teide, 1986. Vuitena edició, sense novetats. 686 pp. ( La sisena edició data de 1979 i la setena de 1982 ).
530. *Desarrollo y afianzamiento del patrimonio monástico de Santa María de Alaón, en el siglo X*. - A: «Homenaje a José M<sup>a</sup> Lacarra», vol II. "Príncipe de Viana" (Pamplona), año XLVII, anejo 3 (1986), pp. 635-649.
531. *Nuestro actual conocimiento y posibilidades del estudio arqueológico de las técnicas industriales de la Edad Media*. - A «Arqueología Medieval Española. II Congreso, Madrid 19-24 enero 1987». Vol. I: «Ponencias». - Comunidad de Madrid. - Madrid, 1987, pp. 261-271 amb 75 notes.

532. *Excavació d'urgència a l'ermita de Sant Serni del Grau (Partida de Vilamantells, municipi de Guixers).*- A «Cardener» (Cardona), núm. 3 (1986/1987), pp. 31-79, amb 21 fotos i 12 figs. Segueix: *Apèndix sobre les troballes monetàries*, per Sebastià Datzira i Soler, pp. 81-84.
533. *L'antiga indústria del guix a la Vall de Lord.*- A: «Cardener» (Cardona), núm.4 (1987), pp. 35-59, amb 14 fotos i 3 fotos.
534. Pròleg a Josep Maria MIRÓ I ROSINACH: «Esteles funeràries discoidals de la Segarra. Aproximació a un significat simbòlic», Grup de Recerca de les Terres de Ponent. Barcelona, 1986, pp. 9-12.
535. *Presentació* a Jordi BOLÓS i Montserrat PAGÈS: «El monestir de Sant Llorenç prop Bagà», Artstudi, SL.- Barcelona, 1986, pp. 9-12.
536. *El monestir de Sant Sebastià del Sull, al municipi de Saldes. Segona part: excavacions arqueològiques.*- A «Urgellia» (Seu d'Urgell), núm. 7 (1984-1985/1987), pp. 221-279, i 8 làms.
537. *Vall de Lord. Sant Llorenç de Morunys. Coma i Pedra. Guixers.*- Ajuntament de Sant Llorenç de Morunys.- Manresa, 1987. 16 pp. Políptic desplegable (21x10), amb 24 fotos color i 2 mapes.
538. *Presentación*, a Ángel CONTE: «La Encomienda del Temple de Huesca». Excelentísima Diputación Provincial (Colección de Estudios Altoaragoneses, núm.7). Huesca, 1986. 296 p. Pp. 9-11.
539. *Estado actual de la arqueología medieval en los reinos cristianos peninsulares.*- A «Actas del I Congreso de arqueología Medieval Española. 17-18-19 Abril 1985. Huesca».- Diputación General de Aragón (Colección Actas, 10).- Zaragoza, 1986. Vol. IV, pp. 423-472, amb 232 notes.
540. *Presentació*, a: «Dossier: els graffiti, una altra història. Graffitis a Mallorca».- «Estudis Balearics» (Palma de Mallorca), any IV, núm. 23 (desembre 1986), pp. 3-5.
541. *El gran aljibe subterráneo de Marmuyas (Comares. Málaga).*- A: «Estudios de Historia y de Arqueología Medievales» (Dr. D. Jacinto BOSCH, in memoriam) (Cádiz), V-VI (1985-1986/1987), pp. 345-360, amb 3 figs. i 4 fotos.
542. *Des comtés francs pyrénéens à la Pré-Catalogne.*- A: «Le paysage monumental de la France autour de l'an mil» dirig. per X. BARRAL I ALTET.- Eds. Picard.- Paris, 1987, pp. 727-733. I coordinació de: Appendice: *Catalogne*, pp. 727-775, amb ils. I l'estudi monogràfic: *Village de Sant Esteve de Caulers*, pp. 732-733.
543. *Castells, guaites, torres i fortaleses de la Catalunya Medieval.*- A «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia». Annexos d'Arqueologia Medieval. Annex 3. Universitat de Barcelona, 1986-1987. 326 p. amb ils. Volum miscel·lani dirigit per...
544. Amb J. BOLÓS: *Observacions metodològiques, esquemes descriptius i notes de treball per a l'estudi de les fortificacions i castells medievals.*- A: «Castells, guaites, torres i fortificacions de la Catalunya Medieval» (Barcelona, 1986-1987), pp.11-24, 1 il.

545. Amb Manuel SEGRET: *Les "torres" o masies fortificades de la Vall de Lord.*- A «Castells, guaites, torres i fortificacions de la Catalunya Medieval» (Barcelona, 1986-1987), pp. 201-215, amb 5 figs i 6 fotos.
546. *Posibles aportaciones de la Arqueología a la Historia Medieval de Murcia.*- A «Homenaje al profesor Juan Torres Fontes». Universidad de Murcia. Academia Alfonso X el Sabio. Murcia, 1987, vol. II, p'gs. 1401-1407.
547. *Sant Llorenç de Morunys.*- A: «Catalunya Romànica», vol. XIII: «El Solsonès / La Vall d'Aran». Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1987, pp.269-277, amb ils. Color. Al mateix volum: *Santa Creu d'Ollers (Guixers)*, id., p.116; i *Pont de Vall-llonga (Guixers)*, id., pp.118.
548. Ressenya de l'obra de Luís Miguel Díez de Salazar Fernández: «Colección diplomática del Concejo de Segura. Guipúzcoa. 1290-1500». Eusko Ikaskuntza. A: «RIEV. Revista internacional de los Estudios Vascos» (San Sebastián), any 35, vol. XXXII, núm.2 (juliol-desembre 1987), pp. 445-446.
549. *Conmemoración del milenario de Hugo Capeto (987-1987).*- «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia» (Barcelona), núm. 7-8, (1986-1987), pp. 539-541.
550. *Aproximació al món dels castells.*- A «Burriac» ( Catàleg de l'Exposició). Museu Comarcal del Maresme.- Mataró, 1988.- pp. 65-67, 2 ils.
551. *Darrerera els claustres.* A: «Quadern: Catalans a Erice» de «El País» (Barcelona), any VII, núm. 280 ( dijous, 11 de febrer de 1988), p.2.
552. *Intervenció al castell de Mataplana (Gombrèn, Ripollès).* A: «Tribuna d'Arqueologia, 1986-1987». Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1987, pp.111-118, 2 fotos.
553. *L'aportació de l'arqueologia a l'estudi de la formació i expansió del feudalisme català.* A: *La formació i expansió del feudalisme català. Actes del Col·loqui organitzat pel col·legi universitari de Girona (8-11 de gener de 1985). Homenatge a Santiago Sobrequés i Vidal.* «Estudi General» (Girona), núm. 5-6 (1985-1986/1987), pp. 27-45. Debat pp. 46-47.
554. *Presentació al llibre d'Albert BENET i CLARÀ: «El procés d'Independència de Catalunya (897-989) ».* Institut d'Arqueologia, Història i Ciències Naturals. Sallent, 1988, pp. 9-13.
555. *Presentació al llibre d'Imma OLLICH i CASTANYER: «Camp i ciutat a la Catalunya del segle XIII. L'evolució de la Plana de Vic».* Eds. Eumo. Vic, 1988, pp. 9-11.
556. *El monestir de Sant Sebastià del Sull, al municipi de Saldes. Tercera part: Darreres campanyes d'excavacions arqueològiques i conclusions generals.* A «Urgellia» (Seu d'Urgell), núm. 8 ( 1986-1987/1988 ), pp. 151-210, amb 5 figs. i 7 fotografies.
557. Amb J.Ma FONT i RIUS, Anscari M. MUNDÓ, Frederic UDINA i Joan VERNET: *El procés d'independència a Catalunya a les envistes de l'any 988.*

- (Informe de...). A «Serra d'Or» (Montserrat), núm. 349 (desembre 1988), pp. 41-55. Reproducció del text, sense notes.
558. *Aportació del Diplomatarí de la Vall de Lord (Primera part)*. A: «Cardener» (Cardona), núm. 5 (1988), pp. 125-177. Regesta de 115 docs. dels anys 1067 a 1607.
559. *Els comptes fiscals de Catalunya, sota els primers comtes-reis. Un important llibre de Thomas N. Bisson sobre la fiscalitat catalana del segle XII*. A: «Acta/Mediaevalia» (Barcelona), núm. 9 (1988/1989), pp. 503-511.
560. *La Edad Media (711-1500)*. Ed. Espasa-Calpe («Manual de Historia de España», vol. II). Madrid, 1989. 644 pp. amb 32 mapes i 11 taules genealògiques.
561. *Procés d'Independència de Catalunya (segles VIII-XI). La fita del 98*. En col·laboració amb J.Ma. FONT i RIUS, M. MUNDÓ, Frederic UDINA i Joan VERNET. Generalitat de Catalunya. Comissió del Mil·lenari del naixement polític de Catalunya (Textos i Documents, 5). Barcelona, 1989, 181 pp.. Text en català, castellà, francès i anglès de l'informe. Amb les notes.
562. *Algunas noticias de Toledo en la crónica de Luitprando*. A: «Haciendo Historia. Homenaje al profesor Carlos Seco». Edit. Universidad Complutense. Madrid, 1989, pp. 75-82.
563. *L'arqueologia medieval a Catalunya*. Els Llibres de la Frontera (coneguem Catalunya, núm. 28). Barcelona, 1989. 184 pàgs, amb 62 ils. i 68 notes.
564. *La vila de Berga i els berguedans a la darrerïa del segle XIV*. A: «Homenatge a la memòria del prof. Dr. Emilio Sáez. Aplec d'estudis dels seus deixebles i col·laboradors». Universitat de Barcelona. Institució Milà i Fontanals del CSIC. Barcelona, 1989, pp. 349-364.
565. *El feudalismo en Cataluña*. A: «En torno al feudalismo hispánico. I Congreso de Estudios Medievales» (León, Fundación Sánchez Albornoz, 21-25 septiembre 1987). Móstoles, 1989. 509 págs. pp. 373-400.
566. *Poncio de Tabernoles, obispo de Oviedo*. A: «Espacio, Tiempo y Forma. Revista de la Facultad de Geografía e Historia, UNED, Serie III: Historia Medieval. Homenaje al profesor Eloy Benito Ruano». (Madrid), núm 4 (1989), pp. 425-436.
567. *Prólogo al llibre «La cerámica medieval en el Norte y Noroeste de la Península Ibérica. Aproximación a su estudio»*, coordinat per José Avelino GUTIÉRREZ GONZÁLEZ i Ramón BOHIGAS ROLDÁN. Secretariado de Publicaciones. Universidad de León. León, 1989; pp.5-9.
568. *El territori i la població de Catalunya ara fa mil anys*. A: «Catalunya: de l'any 1000 a l'any 2000. La llengua, l'art, la ciència, el territori i la població». Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1989; pp. 76-87.
569. *Antiguos privilegios e instituciones de Menorca*. A: «Mayurqa» (*Homenatge a Alvaro Santamaria*), (Palma de Mallorca), II, núm. 22 (1989), pp. 503-516.

570. *Una nueva aportación de Thomas N. Bisson a la historia de la Catalunya medieval y de sus vecinos norpirenaicos*. A: «Acta/Mediaevalia» (Barcelona), núm. 10 (1989/1990), pp. 517-520.
571. «*Documents d'Archéologie Française*», una col·lecció bibliogràfica relevante y su interés para nuestra arqueología medieval. A: «Acta/Mediaevalia» (Barcelona), núm. 10 (1989/1990), pp. 521-522.
572. *L'arquitectura militar i l'urbanisme a l'època de Pere el Cerimoniós, 1336-1387*. A: «Pere el Cerimoniós i la seva època», CSIC. Institució Milà i Fontanals. Barcelona, 1989. (Annex 24 de l'«Anuario de Estudios Medievales»), pp. 193-202.
573. *Monacato y colonización rural en la Cataluña Altomedieval*. A: «Codex Aquilarensis. Segundo Seminario sobre el Monacato. Aguilar de Campoo, agosto 1988» (Aguilar de Campoo), núm. 2 (1989), pp. 85-113, ils.
574. *Creació i desaparició d'alguns vilatges fortificats a la Catalunya Medieval*. A: «Cota Zero» (Vic), núm. 6 (maig 1990), pp. 57-66, 8 figs.
575. *Pròleg del llibre col·lectiu «El Berguedà: de la Prehistòria a l'Antiguitat»*. Els Llibres de l'Àmbit (Àmbit de Recerques del Berguedà), vol. 4. Berga, 1990, pp. 11-13.
576. *Presentació del llibre de Pere TOMIC: «Històries e conquestes dels reis d'Aragó e comtes de Barcelona»*. Centre d'Estudis Baganesos. Bagà, 1990, pp. 1 a 10.
577. *Fuentes para la historia legal, social y económica de Cataluña entrec.1250 y 1330, en Archivos locales civiles*. Taula Rodona «Manuscript Resources from the age of Marco Polo, c.1250-1330» del: *XVII's Congreso Internacional de Ciencias Históricas. Madrid, 26 de agosto- 2 de septiembre de 1990*. 8 fols. reprod. multicopiada i resum en anglès.
578. *Algunes fonts i la bibliografia dels deu darrers anys sobre el regne privatiu de Mallorca*. A: «XIII Congrès d'Història de la Corona d'Aragó (Palma de Mallorca, 27 setembre-1 d'octubre 1987). Ponències». Institut d'Estudis Balearics. Conselleria de Cultura, Educació i Esports. Govern Balear. Palma de Mallorca, 1990, pp. 119-136.
579. *Pròleg al llibre d'Assumpta SERRA i CLOTA: «La comunitat rural a la Catalunya medieval: Collsacabra (s. XIII-XVI)»*. Eumo Editorial (L'Entorn, 18). Vic, 1990, pp. 9-12.
580. *Talleres y hornos de alfareros de cerámica gris en Cataluña*. A: «Fours de potiers et 'testares' médiévaux en Méditerranée Occidentale. Méthodes et résultats. Colloque Organisé par la Casa de Velázquez. Madrid, 8-10 janvier 1987». Publications de la Casa de Velázquez (Série Archéologie, XIII). Madrid, 1990, pp. 105-115, amb 5 figs.
581. *Poble i església de Sant Esteve de Caulés Vell*. A: «Catalunya Romànica». Vol. V: «El Gironès, La Selva, El Pla de l'Estany». Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1991; pp. 294-296, planta i 1 foto.

582. *Literatura homilètica del Barroc: els sermons de mossèn Camprubí*. A: «Studia in honorem Prof. M. De Riquer». (Barcelona), vol.IV (1991), pp. 69-74.
583. *Reflexions sobre el destre, la cana de destre i l'agrimensor Jaume de Santacília*. A: «Medievalia», (*Estudis dedicats al Professor Frederic Udina i Martorell*; III). (Bellaterra), núm. 9 (1990/1991), pp. 191-201.
584. *Un possible document inèdit del segle X, referent al monestir d'Alaó i la seva quadra del Pla de Tor*. A: «Urgellia» (La Seu d'Urgell), núm IX (1988-1989/1991), pp. 313-322.
585. *Baja Edad Media (Siglos XIII-XV)*. Volum IV d'«Historia Universal». Instituto Gallach de Librería y Ediciones. Ediciones Océano. Barcelona, 1991. 415 pp. amb 351 ils. en color i 20 mapes, pp. 1280-1680. 8 pp. de bibliografia.
586. *El misteriós Castellberguedà i els vescomtes de Berguedà*. A: «L'Erol. Revista Cultural de Berguedà» (Berga), X, nú. 34 (estiu-tardor 1991), pp. 16-18, amb 2 ils.
587. *Situació de l'Arqueologia Medieval a les dues vessants del Pirineu. Informació recent i algunes reflexions*. A: «Actes del 1r. i 2n. Curs d'Arqueologia d'Andorra 1988 i 1989: La vida medieval a les dues vessants del Pirineu». Patrimoni Artístic Nacional. Andorra, 1991, pp. 9-11.
588. *El castell de Mataplana, al Ripollès. Un exemple de castell català del segon romànic*. A: «Actes del 1r. i 2n. Curs d'Arqueologia d'Andorra 1988 i 1989: La vida medieval a les dues vessants del Pirineu». Patrimoni Artístic Nacional. Andorra, 1991, pp. 205-208.
589. *Els centres d'espiritualitat i l'arqueologia*. A: «Miscel·lània en homenatge al P. Agustí Altisent» a cura del Departament de Geografia, Història i Filosofia (Àrea d'Història Medieval) de la Facultat de Filosofia i Lletres de Tarragona. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1991, pp. 17-34.
590. *Dissecció del castell de Mataplana*. A: «Quaderns Científics i Tècnics», *Símpo-si: Actuacions en el patrimoni edificat Medieval i Modern (segles X al XVIII)*. Barcelona, 5-7 d'octubre de 1989. Diputació de Barcelona. Barcelona, 1991. Quadern núm. 3, pp. 301-310, amb 1 foto i 7 plànols.
591. *Nuevas bases para el estudio de la Reconquista, la Repoblación y la reorganización del territorio en Cataluña (s.IX-XV)*. A: «Actas del Coloquio de la Va Asamblea General de la Sociedad Española de Estudios Medievales. (Jaca, 1988, junio)». Diputación General de Aragón. Zaragoza, 1991, pp. 41-54.
592. *L'Església catalana al segle X*. A: «Symposium Internacional sobre els orígens de Catalunya (segles VIII-XI)». Comissió del Mil·lenari de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1991. Vol. I, pp. 160-189, amb 35 notes.
593. *Algunes notícies històriques de Sant Bartomeu de la Vall dan i Sant Pere de Madrona (1599-1936)*. A: «Quaderns de l'Àmbit de Recerques del Berguedà» (Berga), núm. 1 (1991), pp. 11-24.

594. *Sant Miquel de la Vall a la baixa Edat Mitjana (segles XII al XIV)*. A: «Miscel·lània. Homenatge a Josep Lladonosa». Institut d'Estudis Ilerdencs. Lleida, 1992, pp. 165-172.
595. *Castell de Mataplana. Les fases prèvies d'estudi i les primeres excavacions a la mota*. A: «VI Jornades d'Arqueologia Medieval a Catalunya. Barcelona 9-11 desembre 1991». Laboratori d'Arqueologia Medieval. Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica. Universitat de Barcelona, 1991; pp. 4-10, amb 1 plànol. Dossier multicopiat.
596. *La banca i la societat a la Corona d'Aragó, a finals de l'Edat Mitjana i començaments de la Moderna*. A: «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia» (Barcelona), núm. 11-12 (1990-1991), pp. 187-224.
597. Amb M. SEGRET: *Un curiós soterrani medieval a Sant Llorenç de Morunys*. A: «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia» (Barcelona), núm. 11-12 (1990-1991), pp. 495-498, amb 2 figs.
598. *La investigación arqueológica en Francia, balance y perspectivas*. A: «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia» (Barcelona), núm. 11-12 (1990-1991), pp. 529-532.
599. *Castells i fortificacions menors: llurs orígens, paper, distribució i formes de possessió*. A: «Catalunya i França meridional a l'entorn de l'any mil», *Col·loque International Hugues Capet 987-1987. Barcelona, 2-5 juliol 1987*. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1991, pp. 248-260.
600. *Baja Edad Media (siglos XIII-XV)*. Vols. 7 i 8 d' «Historia Universal». Instituto Gallach de Librería y Ediciones. Ediciones Océano. Barcelona, 1991/1992. Vol. 7: pàgs X, 1283 a 1480 pp. amb ils. i mapes; vol. 8: pàgs. X, 1481 a 1680, 8 pàgs. de bibliografia i índexs.
601. *Pròleg al llibre de Montserrat CASAS i NADAL: «La canònica de Sant Vicenç de Cardona a l'Edat Mitjana. Alguns aspectes de la seva història des dels seus orígens fins al 1311»*. Història de Cardona, Llibre III, Primera part. Edició del Patronat Municipal de Museus. Cardona, 1992. XII, 402 pàgs, amb ils.. Pp. VII-X.
602. *Restos de un curioso díptico de peltre procedente del castillo de Mataplana*. A: «Boletín de Arqueología Medieval» (Madrid), núm. 4 (1990/1992), pp. 333-336, 2 dibuixos.
603. *Alguns problemes de metrologia*. A: «Symposium Internacional sobre els Orígens de Catalunya (segles VIII-XI)». Comissió del Mil·lenari de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1992. Vol. II, pp. 117-121.
- 604-610. Articles: «Arqueologia Medieval» (p. 64), «Camins» (p. 173-174), «Correu» (pp. 308-309), «Destret» (p. 343), «Farga» (pp. 430-431), «Llòçol» (p. 622), i «Ponts» (pp. 840-841); al *Diccionari d'Història de Catalunya*, dirigit per Jaume MESTRES. Edicions 62. Barcelona, 1992. 1147 pp.

611. *Barcelona dins el marc de Catalunya i la Mediterrània (714-1299)*. A: «Història de Barcelona» (dirigida per Jaume Sobrequés), vol. II: *La formació de la Barcelona medieval*. Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 1992, pp. 333-366, amb ils.
612. *Les illes d'una parròquia urbana al segle XV. La demarcació de Santa Maria del Mar a Barcelona*. A: «Universitas Tarraconensis» ( *Homenatge al professor Francesc Cortiella i Òdena*). (Tarragona), núm. X (1992), pp. 169-178.
613. *Excavacions arqueològiques al castell de Mataplana (1986-1990)*. A: «Revista de Girona» (Girona), núm. 152 (maig-juny 1992), pp. 79-84 / 311-316/, 4 ils. i un plànol. Tiratge del dossier amb el títol «El Comte Arnau i Mataplana», pp. 51-90.
614. Autor de la *Introducció* i director de l'obra: «Història de la Ciutat de Manresa (1900-1950)». Caixa d'Estalvis de Manresa. Manresa, 1991 [1992]. 3 vols.: 1200 pp., amb 400 ils. Introducció, vol. I, pp. 7-9.
615. *Manresa i la recerca del passat recent*.- «Regió 7» (Manresa), XV, núm. 31, 36 (dimecres, 22 - VII - 1992), p. 28
616. *El castell romànic de Mataplana*.- «L' Erol» (Berga), any XI, núm. 37 (estiu 1992), pp. 15 -17, amb 7 fotos.
617. Prólogo al libro de CARLOS DE LA CASA MARTINEZ: *Las necrópolis medievales de Soria*.- Junta de Castilla y León Diputación Provincial de Soria. Asociación Española de Arqueología Medieval.- Soria (Valladolid), 1992. pp. 13-17.
618. Respostes a *Les bases de Manresa i el futur de Catalunya. Respostes d'historiadors*. Edició a cura de Josep M. Figueres.- La llar del llibre. Club Arnau de Vilanova ( Col.lecció Arnau de Vilanova, 8). Barcelona, 1992, pp. 98 - 99, amb 1 foto.
619. *El poblament dels Pirineus, s.VIII al XIV*. - «I Simposi de Poblament dels Pirineus». Andorra la Vella, 22 - 24 d'octubre de 1992. Resums p.74. El text de la ponència és en curs de publicació.
620. *Some models of dispersed and nucleated settlement in Medieval Catalonia*.- «Medieval Europe 1992» (York, 21-24 th. Sept.).- Rural Settlement. Preprinted Papers. York, U.K., 1992. Volume 8, pp. 167-173, amb 8 notes.
621. *Some models of dispersed and nucleated settlement in Medieval Catalonia*.- «Medieval Europe 1992 An International conference of Medieval Archaeology, 21<sup>st</sup>-24<sup>th</sup>.September 1992» / York, U.K./.. Abstracts, pp. 80-81. Resum anglès i alemany.
622. *Les dificultats del coneixement des de la documentació escrita: exemples de Saldes (El Sull) i Sorba*.- «II Simposi. Actuacions en el patrimoni edificat: la restauració de l'arquitectura dels segles IX i X ( Investigació històrica i disseny arquitectònic)». «Quaderns Científics i tècnics (Diputació de Barcelona)», núm. 4 (Barcelona-Berga, 10 i 11 de desembre de 1991) (1992), pp. 21-30, amb 2 plànols i 3 ils.

623. *Lectura arqueològica de la documentació de Alfonso VIII (1158-1214)*.- «II Curso de Cultura Medieval. Aguilar del Campo, 1-6 octubre 1990. Seminario Alfonso VIII y su época». – Centro de Estudios del románico.- Aguilar del Campo, 1992, pp. 205-216.
624. *Inventario de los pergaminos de Santa María del Mar, 1380–1400. Quinta y última entrega*.- «Miscel·lània de Textos Medievals» (CSIC, Barcelona), núm.6 (1992), pp.101-135, 1 fig.
625. *Les fonts de les "Històries" de Pere Tomic*.- «L'Avenç» (Barcelona), núm. 165 (desembre 1992), pp. 28-31
626. *La vida cotidiana en la europa de la Baja Edad Media (siglos XIII-XIV)*.- «Historia y vida» (Barcelona), Extra 67 (diciembre de 1992), págs. 15-26, con 8 ils.
627. *Sant Serni de Tavèrnoles*.- «Catalunya Romànica», volum VI: «Alt Urgell i Andorra». Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1992, pp. 114-121, amb ils i un mapa.
628. *Santa Maria de la Seu d' Urgell*.- «Catalunya Romànica», volum VI: «Alt Urgell i Andorra». Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1992, pp. 315-326, amb ils. i un mapa.
629. *El Palatium y la Sala en la organización de los patrimonios medievales*.- «Estudios dedicados a la Memoria del profesor L. M. Díez de Salazar Fernández». Volumen I: «Estudios Histórico-jurídicos» (Edición coordinada por M<sup>a</sup> Rosa Ayerbe).- Universidad del País Vasco. Bilbao, 1992, pp. 89-95.
630. *Pròleg a l'obra de RAMON ORDEIG: «Les dotaties de les eglèsies de Catalunya (segles IX-XII)»*. Estudis Històrics. Vic. 1993.- Volum I, primera part, pp. I-VI.
631. *Arqueología de los núcleos de población en la Edad Media*.- «IIª Semana de Estudios Medievales. Nájera, del 5 al 9 de agosto 1991».- Instituto de Estudios Riojanos.- Logroño, 1992, pp. 13-29, con 53 notes.
632. *Prólogo a la obra de JOSEFINA ANDRIO, ESTER LOYOLA, JULIO MARTÍNEZ, FLOREZ, JAVIER MOREDA: «El conjunto arqueológico del Monasterio de San Juan de la Hoz de Cillaperlata (Burgos)»*. Junta de Castilla y León. Nuclenor.- Miranda de Ebro, 1992, pp. 11-12.
633. *Castelló Sobirà de Sant Miquel de la Vall* [mun. Gavet de la Conca].- «Catalunya Romànica», volum XV: «El Pallars Jussà». Ed. Enciclopèdia Catalana.- Barcelona, 1993, pp. 333-339, amb 8 ils.
634. *Santa Maria de Castelló Sobirà* [de Sant Miquel de la Vall, Gavet de la conca].- «Catalunya Romànica», volum XV: «El Pallars Sobirà. El Pallars Jussà». Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1993, pp. 339-340, 2 ils.
635. *Les antigues canòniques de l'àmbit del bisbat de Solsona*.- «L'Erol» (Berga), any XI, núm. 41 (estiu-tardor 1993), pp. 23-29, amb 7 fotos.
636. *Documents del Archivo Histórico Nacional de Madrid, referents a monestirs i canòniques del bisbat d' Urgell (segles XII-XV)*.- «Urgellia» ( La Seu d'Urgell), vol. X (1990-1991 / 1993/), pp. 351-373.

637. *Un document del 1599 referent a la secularització de la canònica regular de Santa Maria de Solsona*.- «Ier. Congr s d' Història de l' Església Catalana. Solsona, del 20 al 23 de setembre de 1993».- Solsona, 1993.- Volum I, pp. 605-613
638. *Ressenya de l' obra «Faut-il restaurer les ruines? Entretiens du Patrimoine» /Actes des Colloques de la Direction du Patrimoine, Le Plessis-Robinson, 1991. 338 p./*. A «MNAC. Butlletí del Museu Nacional d' Art de Catalunya» I, núm. 1 (1993), pp. 333-336.
639. *Consideraciones en torno del Cronicon Luitprandi*. «Sardegna, Mediterraneo e Atlántico tra Medioevo ed Et  Moderna. Studi Storici in memoria di Alberto Boscolo, a cura di Luisa d'Arienzo» /Deputazione di Storia Patria per la Sardegna. Balzoni Editore/. Roma, 1993. Vol. II: II Mediterraneo, pp. 23-29
640. *Un nou dipòsit de ceràmiques grises, datables en la primera meitat del segle XI, a la Vall de Lord ( mun. Guixers, com. Solson s, prov. Lleida)*.- «European Meeting on Ancient Ceramics. Collected Abstracts»/ Barcelona, 18-20 november 1993/ (Universitat de Barcelona, Facultat de Geologia), p. 88. En curs d' edició.
641. *Pròleg a XAVIER BELL S: El castell de Llord . Una història escrita amb pedres*. Garsineu Edicions (Estudis, 4). Tremp, 1993, pp. 9 -14.
642. *Ressenya del llibre d' IGNASI PUIG I FERRATÉ: El monastir de Santa Maria de Gerri (segles XI -XV) / I.E.C. Barcelona, 1991, 2 vols./ a «Arxiu de Textos Catalans Antics» (Barcelona), núm. 12 (1993), pp. 427-430.*
643. *El rellotge de sol medieval de santa Maria de Rubió*.- «Empuries» (Diputació de Barcelona), núm. 48-50 (1986-1989/ 1993/), vol. II, pp. 242-245, 4 ils.
644. *De metrología: la pensa, la lliure, el marc i l' un a*.- «Acta Numism tica» (Homenatge al Dr. Leandre Villaronga), núm. 21-22-23 (Barcelona, 1993), pàgs. 385-394.
645. *Els nuclis rurals de població agrupada a la Catalunya Vella*. En «Història de Catalunya»/ dir. P. Vilar/. Edicions 62.- Barcelona, 1990.- Vol. VIII, pp. 82-92.
646. *Presentació a l' obra de FERM  VINYALS: Història de Santa Perpètua de Mogoda*. Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda, 1994, pp. 15-16.
647. *Materiales de hierro del despoblado medieval de Marmuyas*. «Cuadernos de Estudios Medievales y Ciencias y Técnicas Historiogr ficas» (Universidad de Granada), XVII (1992/1994/), pp. 57-80 con 12 l ms.
648. *Monacato tradicional y canónicas regulares en el obispado de Urgel (siglos X al XIII)*. «Papaut , Monachisme et Th ories politiques. Mélanges Marcel Pacaut». Centre Interuniversitaire de Lyon. Lyon, 1994. Vol. I, pp. 379-391.
649. *Aspectes socials de l' època del romànic*. «Catalunya Romànica» (Enciclopèdia Catalana), Barcelona, 1994, Vol. I, pp. 51-54. Epígraf: «Els constructors i promotors d' esglésies i castells».

650. *L'arquitectura civil i militar*. «Catalunya Romànica» (Barcelona, 1994), vol. I, pp. 75-86, amb 15 ils.
651. *Les noves monedes dels segles XI i XII*. «Catalunya Romànica» (Barcelona, 1994), vol. I, pp. 164-167, amb 24 reproduccions.
652. *El pequeño museo del Valle de Lord, en San Lorenzo de Morunys, milagro del entusiasmo*. «El Piteu Informatiu» (Sant Llorenç de Morunys), XIV, núm. 158 (juliol 1994), pp. 6-7. Reproducció de la primera part d'un article escrit el 1954 i publicat a la revista «Bages» (Manresa), núm. 21.
653. *El pequeño museo del Valle de Lord, en San Lorenzo de Morunys, milagro del entusiasmo*. «El Piteu Informatiu» (Sant Llorenç de Morunys), XIV, núm. 159 (agost 1994), pp. 10-11. Segona part.
654. *Els camins catalans, Anàlisi arqueològica dels seus vestigis*. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), núm. 23 (1993), pp. 27-43.
655. *El "Cubat de llet" o "Basull": un costum dels pastors de la serra del Port del Comte*, «L'Erol» (Berga), any 13, núm. 44 (estiu 1994), pp. 6-7, amb 8 fotos i un dibuix.
656. *Ferran Soldevila (1894-1971), Historiador de Catalunya*.- Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura (Centenari Ferran Soldevila).- Barcelona, 1994.- 61 pp. amb ils.
657. *Cinquena campanya d'excavacions arqueològiques al castell i barri de Mataplana* (mun. Gombren, com. Ripollès). Juliol del 1990.- «Acta Historica et Archaeologica Medievale» (Barcelona), núm. 14-15 (1993-1994), pp. 337-355, 8 fotos i un plànol.
658. *Problemas de metrología aplicados a la estructuración del suelo: medidas lineales y de superficie*.- «IV Congreso de Arqueología Medieval española: sociedades en transición, Alicante, 1993». Tomo II: Comunicaciones, pp. 289-295, con 3 figs.
659. Con la colaboración de Pilar VALDEPEÑAS: *El espacio eclesiástico y la formación de las parroquias en la Cataluña de los siglos IX al XIII*- «L'environnement des églises et la topographie religieuse des campagnes médiévale», /Actes du IIIer Congrès International d'Archéologie Médiévale, Aix-en-Provence, 28-30 septembre 1989/- Editions de la Maison des Sciences de l'Homme (Documents d'Archéologie Française, 46).- París, 1994, pp. 57-67.
660. /Autosíntesis/ RIU, MANUEL: *Lecciones de Historia Medieval* /Editorial Teide, Barcelona, 1986/- «Medievalismo» (Madrid), núm. 4 (1994), pp. 288-289.
661. *III. Campanyes d'Excavacions realitzades els anys 1986 a 1990*. /Castell de Mataplana/- En «El castell de Mataplana. L'evolució d'una fortificació senyorial (s. XI-XV)».- Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica. Universitat de Barcelona ( Monografies d'arqueologia medieval i postmedieval, 1).- Barcelona, 1994, pp. 19-50, amb figs. 3 a 60.

662. *Resseña del llibre de RAMON PLANES I ALBETS: La descripció dels arxius municipals catalans fins a la fi del segle XIX: L'Arxiu de la Ciutat de Solsona.* / IEC (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica, XLV). Barcelona, 1993. 439 pp./ - «Arxiu de Textos Catalans Antics» (Barcelona), núm. 13 (1994), pp. 462-463.
663. *Tema 1: Fonts i Bibliografia; i tema 2: Vers la formació d' Europa: Els regnes germànics.*- A «Història Medieval Universal. Text-Guia». Edicions Universitat de Barcelona (Textos Docents, núm. 25).- Barcelona, 1995.- pp. 1-10, amb un mapa i dues gràfiques.
665. *L'organització de l'espai rural i urbà a la Catalunya medieval.*- A «Actes del 3er. Curs d'Arqueologia d'Andorra 1991. La vida medieval als dos vessants del Pirineu».- Patrimoni Cultural d'Andorra. Servei de Recerca Històrica.- Andorra la Vella, 1995.- pp. 25-36.
666. *Ramaderia i arqueologia a la Catalunya medieval.* A «Actes del 3er.Curs d'Arqueologia d'Andorra 1991. La vida medieval als dos vessants del Pirineu». Patrimoni Cultural d'Andorra. Servei de Recerca Històrica. Andorra la Vella, 1995, pp.110-122.
667. *Los Templarios en el Valle de Lord.* En «Medievo Hispano. Estudios in memoriam del prof. Derek W. Lomax». Sociedad Española de Estudios Medievales. Madrid, 1995, pp. 319-323, con 2 docs.
- 667 bis. *Un important manuscrit del segle XVI i les butlles de Climent VIII per a la reforma de l'Església catalana.* «Estudis Castellonencs/Miscel·lània d'Estudis Dedicats a la Memòria del Professor Josep Trenchs i Ódena/» (Castelló de la Plana), núm. 6 (1994-1995), pp. 1147-1155.
668. En col·laboració amb M.CARMEN RIU DE MARTIN: *Medieval Catalan Pottery. Las Cerámicas medievales catalanas.* En «Spanish Medieval Ceramics in Spain and the British Isles» Ed. By C.M. GERRARD, A. GUTIERREZ & A.G. VINCE. Tempus Reparatum (BAR International Series, 610). Oxford, 1995, pp. 113-126, amb 11 ils.
669. *El poblament dels Pirineus, segles VII-XIV.* A «Muntanyes i Població. El Passat dels Pirineus des d'una perspectiva multidisciplinària». JAUME BERTRAN-PETIT i ELISENDA VIVES editors. Centre de Trobada de les Cultures Pirinenques. Govern d'Andorra. Andorra la Vella, 1995, pp. 195-220. /Ponència presentada al I Simposi de Poblament dels Pirineus, celebrat a Andorra la Vella l'octubre de 1992/ .
670. *Excavació d'urgència a la capella gòtica de La Pietat de Sant Llorenç de Morunys.* «Urgellia» (La Seu d'Urgell), núm. 11 (1992-1993/ 1995), pp. 161-184, amb 10 figs. i 7 fotografies.
671. *Algunos modelos de población dispersa y agrupada en la Cataluña medieval.* «Boletín de Arqueología Medieval» (Madrid), núm. 7 (1993/1995), pp. 89-83, con 9 notas

672. *Testimonios arqueológicos sobre poblamiento del valle del Duero*. En «Despoblación y Colonización del valle del Duero. Siglos VIII-XX» IV Congreso de Estudios Medievales/1993/. Fundación Sánchez Albornoz. Ávila –León, 1995, pp. 81-102
673. *Un nou dipòsit de ceràmiques grises, datable de la primera meitat del segle XI, a la Vall de Lord*. (Mun. Guixers, com. Solsonès, prov. Lleida). «Estudis sobre ceràmica antiga» /Actes del Simposi sobre ceràmica antiga, Barcelona, 18-21 novembre 1993/. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Barcelona, 1995, pp. 211-214, amb 4 làms.
674. *Principales aportaciones de María Jesús Rubiera Mata a la Historia de la Granada Nazari*. «Sharq-al-Andalus / Homenaje a María Jesús Rubiera Mata/. Estudios Árabes» (Universidad de Alicante), núms. 10-11 (1993-1994/1995/), pp. 83-93.
675. *El món medieval al Pirineu Català. L'exemple de l'antic comtat de Cerdanya. Un estat de la qüestió*. A «Cultures i medi de la Prehistòria a l'Edat Mitjana. Puigcerdà- Osseja, 1994» / Xè Col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà/. Puigcerdà, 1995, pp. 583-591 (Ponència).
676. *De la mítica Athanagia als berguistans de Can Maurí*. «L'Erol» (Berga) núm.50 (Primavera 1996), pp. 44-47, amb 4 fotos i 4 dibuixos.
677. *Pròleg al llibre de MARC TORRAS I SERRA: La crisi del segle XV a Manresa*. Fundació Caixa de Manresa. Manresa, 1996, pp. 5-7.
678. *La família a l'àmbit pirinenc als segles IX i X* «Revista d'Etnologia de Catalunya / dossier sobre la família coordinat per Ignasi Terrades/ » (Barcelona), núm.8 (abril 1996), pp. 14-19, amb 4 ils.
679. *La metalurgia del hierro en la España Cristiana medieval*. «Actas de las I Jornadas sobre minería y tecnología en la Edad Media Peninsular. León, 26-29 de septiembre de 1995. Colegiata de San Isidoro de León». – Fundación Hullera Vasco-Leonesa. – Madrid 1996, pp. 41-55, con 55 notas.
680. *Reflexions entorn de tres esglésies romàniques de la Noguera*. «Homenatge a mossèn Jesús Tarragona». Ajuntament de Lleida. Lleida, 1996, pp. 107-111, amb 3 figs.
681. *Capella gòtica de La Pietat, Sant Llorenç de Morunys, Lleida*. A «Arqueologia medieval a Catalunya» coordinat per J.I.Padilla i publicat a «Acta/Mediaevalia» (Barcelona), núm.16-17 (1995-1996), pp. 331-332
682. *Entorn de l'origen de l'adopcionisme en el monacat visigot pirinenc*. A «Spania. Estudios d'Antiguitat tardana oferts en homenatge al professor Pere de Palol i Salellas». Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Montserrat, 1996, pp. 225-228.
683. *El poder real y la iglesia catalana en la Corona de Aragón (siglos XIV al XVI)*. «XV Congreso de Historia de la Corona de Aragón / El poder real en la Corona de Aragón/» Actas. Tomo I: Crónica y Ponencias /Jaca, 20-25 septiembre 1993/. Gobierno de Aragón. Zaragoza, 1996, pp. 389-407.

684. ABELLAN, JUAN; RIU, MANUEL: *La ciudad hispanomusulmana de Beca (Los Cañõs de Meca, Barbate, Cádiz). Campaña de 1985*. «Anuario Arqueológico de Andalucía» (1985).
685. *Sources in Local Town Archives for the Legal, Social and Economic History of Catalonia, c. 1220-1330*. - En «Pragmatic Literacy, East and West, 1200-1330». Edited by RICHARD BRITNELL. The Boydell Press. Woodbridge, Suffolk, U.K., 1997, pp. 43-49.
686. *Benvinguda*. A «Sant Francesc a Catalunya». Simposi organitzat per l'Associació Hispànica d'Estudis Franciscans. Barcelona, 17-18 abril 1997. Barcelona, 1997, pp. 7-8
687. *Mataplana, un castell senyorial emblemàtic*.- «L'Erol» (Berga), XVI (Primavera de 1997), núm.53 (1997), pp. 18-21 amb 5 plànols.
688. *Alguns documents del territori del ducat de Cardona, de la fi del segle XVIII, conservats a l'Arxiu de la Baronia d'Ancies de Sant Llorenç de Morunys*.- «XXXIX Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Cardona, 22 i 23 d'octubre de 1994». Foment Cardoní. Patronat Municipal de Museus. Cardona, 1997. Vol.II, pp. 151-157
689. *Aportació a la tipologia de les ceràmiques grises dels segles XI i XIII al Solsonès i al Berguedà*.- A «Ceràmica Medieval Catalana. Actes de la Taula Rodona celebrada a Barcelona els dies 15 i 16 de novembre de 1994». «Quaderns Científics i Tècnics [de la Diputació de Barcelona]», núm.9 (1997), pp. 159-164.
690. *Sobre mensiocronologia*. A El Monument, Document. Sessió Científica celebrada a Barcelona, sota el patrocini de la Diputació Provincial, el 21 de març de 1996 «Quaderns Científics i Tècnics», núm.9 (1997), pp. 351-352
691. *Presentació*, a MANUEL SEGRET I RIU: *Sant Llorenç de Morunys. Breu resum històric (segles XVI al XX)*. Edit. Jaume Huc (Columna- L'Albí; col l'Oreneta, núm.8 ). Berga, 1997, pp. 9-12
692. *Pròleg/Prólogo* a «Ipsa Fabricata. Estudi arqueològic d'un establiment metalúrgic medieval» (coordinat per MARTA SANCHÓ).- *Monografies d'Arqueologia Medieval i Postmedieval*, núm.2.- Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1997, pp. 9-10
693. *Pesos, mides i mesures a la Catalunya del segle XIII. Aportació al seu estudi*. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), núm. 26/2 (1997) pp. 825-837.
694. *Charles Verlinden (1907- 1996). In Memoriam*. «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), núm. 26/2 (1997) pp. 1043-1045, con una foto.
695. *Tema 1 i Tema 2* a «Història Medieval Universal. Text Guia». Textos docents, 25. Edicions Universitat de Barcelona, segona edició Barcelona, 1997, pp. 1-10
696. *L'arqueologia medieval en la España Cristiana. Estado de la cuestión*. «Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana» (Palma de Mallorca), Tercera època, any CXIII, núm. 851, tom. LIII (1997), pp. 7-26 amb 93 notes.

697. *Problemas de metrologia aplicados a la estructuración del suelo: medidas lineales y de superficie*. A «Experimentació arqueològica sobre conreus medievals. L'Esquerda 1991- 1994». Coordinada per IMMA OLLICH, Departament d'Història Medieval, ... Universitat de Barcelona. *Monografies d'arqueologia medieval i postmedieval*, núm.3. Barcelona, 1998, pp. 70-76 (reimpresió del n° 658).
698. *Pesos, mides i mesures a la Catalunya medieval*. A «Experimentació arqueològica...» vegi's n° 697, pp. 77-83 (reimpresió del núm. 693).
699. *Noves notícies relacionades amb el monestir de Sant Llorenç de Morunys i les seves parròquies (S.XV - XVII)*. «Urgellia» (La Seu d'Urgell), núm.12 (1994-1995/1998), pp. 481-486
700. *Introducció*. «Acta Numismàtica» / Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, I.E.C. / (Barcelona), núm.27 (1997), pp. 7-8
701. *Els capitells preromànics de Santa Maria de Valls a la Vall de Lord*. «Miscel·lània en Homenatge a Joan Ainaud de Lasarte» Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Biblioteca Abat Oliba, núm. 14. Montserrat, 1998, vol.I, pp. 93-97 amb 5 figs.
702. *El castillo altomedieval*. En «La fortaleza medieval. Realidad y símbolo». Actas de la XV Asamblea General de la Sociedad Española de Estudios Medievales. Editores JUAN ANTONIO BARRIO y JOSÉ VICENTE CABEZUELO. Alicante – Murcia, 1998, pp. 157-162.
703. *Adopcionisme*. En «Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya». Vol.I, A-C.- Generalitat de Catalunya. Editorial Claret. Barcelona, 1998, p.18
704. *Reafirmació del poder feudal a la Catalunya Nova*. En «L'Islam i Catalunya» Institut Català de la Mediterrània. Museu d'Història de Catalunya. – Lunewerg editores. Barcelona, 1998, pp. 221-225
705. *Saldes*. Ajuntament de Saldes, 1998. Redacció dels epígrafs: L'església de Sant Martí de Saldes, El monestir de Sant Sebastià del Sull i El vilatge del Roc de Palomera, cap.2, pp. 88-96
706. *Incògnites del santoral femení a la Catalunya del segle X*.- «Analecta Sacra Tarraconensia» [ Miscel·lània Àngel Fàbrega] (Barcelona), vol. 71 (1998 [1999]), pp. 671-675
707. *Pròleg a l'obra de LAUREÀ PAGAROLAS I SABATÉ* : «Els Templers de les terres de l'Ebre (Tortosa). De Jaume I fins a l'abolició de l'Ordre ( 1213-1312)» Diputació de Tarragona. Tarragona, 1999. 2 vols. , pp. 298 i 299. amb ils. El pròleg a pp. 9-12, del vol. primer.
708. *Reflexiones sobre un valor añadido a las fuentes escritas de la Edad Media*. «Homenaje a la profesora Carmen Orcástegui Gros». «Aragón en la Edad Media» (Universidad de Zaragoza), XIV-XV, vol.2 (Zaragoza, 1999), pp. 1317-1323
709. *Pròleg a l'obra «Ceràmica medieval i postmedieval. Circuits productius i seqüències culturals»*. GRAMP-UB (Monografies, 4). Barcelona, 1998 [ 1999], pp. 7-9.

710. *Aportación de la Arqueología Medieval a la Historia de España*. «La Historia Medieval en España. Un balance historiográfico (1968-1998)» [XXV Semana de Estudios Medievales, Estella, 14-18 de julio de 1998]. Gobierno de Navarra. Departamento de Educación y Cultura.- Pamplona 1999, pp. 403-429, con 42 notas.
711. *Mataplana, un castell emblemàtic a la Catalunya medieval*. Capítol al llibre: «El castell de Mataplana i del comte Arnau». Signament Edicions (Història il·lustrada, vol.2). Barcelona, 1999, pp. 16-49 i p. 58 (Bibliografia)
712. AGOBARDI LUGDUNENSIS: *Adversum dogma Felicis*. Text llatí i traducció catalana. Bisbat d'Urgell (Jornades Internacionals d'Estudi sobre el bisbe Feliu d'Urgell, 28-30 setembre 1999). La Seu d'Urgell, 1999. 75 pp.
713. *La situació política creada a les terres catalanes i en particular a les comarques del bisbat d'Urgell en l'època del bisbe Feliu*. Bisbat d'Urgell (Ponència a les Jornades Internacionals d'Estudi sobre el bisbe Feliu d'Urgell, 28-30 de setembre de 1999). La Seu d'Urgell, 1999, 24 pp.
714. *Presentació a «L'Esperit d'Àneu*. Llibre dels Costums i Ordinacions de les Valls d'Àneu». Edició i coordinació J.I.Padilla. Consell Cultural de les Valls d'Àneu (Quaderns 4), 1999, pp. 9-11
715. M.RIU (Coordinació): «Historia de España Menendez Pidal» Tomo VII, vol. 2: *La España Cristiana de los siglos VIII al XI. Los núcleos pirenaicos (718-1035)*. Navarra, Aragón, Cataluña. Editorial Espasa-Calpe. Madrid, 1999, 908 pp. con ils. Prólogo, pp. 12-37. Capítulo VII: *La vida cultural*, pp. 701-731. Cap.V: *La organización eclesiástica*, pp.615-648
716. *Monaquisme i feudalisme*. En «Temps de monestirs. Els monestirs catalans entorn a l'any mil» Pòrtic, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. Barcelona, 1999, pp. 89-95
717. *Els monestirs catalans a l'entorn de l'any mil*. «Actes del Congrés Internacional, Gerbert d'Orlhac i el seu temps: Catalunya i Europa a la fi del 1er. mil·leni, Vic-Ripoll, 10-13 novembre 1999». Eumo Editorial. Vic, 1999, pp. 729-745
718. *Excavaciones en el Castelló Sobirà de Sant Miquel de la Vall (Municipio de Gavet de la Conca, comarca de Pallars Jussà, provincia de Lérida, Pirineo catalán, España)*. «Carlos Alberto Ferreiro de Almeida. In Memoriam». Faculdade de Letras da Universidade do Porto. Porto, 1999. Vol.II, pp. 275-287, 4 fotos.
719. *Església i poder comtal al territori d'Urgell. Guifré el Pilós i la reorganització de la Vall de Lord*. - «Anuario de Estudios Medievales» (Barcelona), núm. 29 (1999), pp. 875-898. [Vol.II del Homenaje a Cristina Sáinz de la Maza].
720. *La ciudad en el ámbito mediterráneo durante el cambio de milenio*.- En «Actas del III Curso sobre la Península Ibérica y el Mediterráneo entre los siglos XI y XII (Aguilar de Campoo, 28-31 de julio de 1998): El urbanismo de los Estados Cristianos Peninsulares». «Códex Aquilarensis, 15». [Fundación Santa María la Real. Centro de Estudios del Románico]. Aguilar de Campoo (Palencia), 1999, pp. 227-249.

721. *Pròleg* a «Homes, fargues, ferro i foc. Arqueologia i documentació per a l'estudi de la producció de ferro en època medieval» de MARTA SANCHO I PLANAS. Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya (Col·lecció Cultura, Tècnica i Societat, núm. 17). Barcelona, 1999, pp. 7-11.
722. *El martyrium de Sant Eudald a Sorba*. «L'Erol» (Berga), any 18, núm.63 (Hivern 1999), pp. 28-31, amb 10 ils.